

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Plastik qablar
xəstəlik
mənbəyidir! -
Bəs çıxış
yolu...
yazısı səh.11-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 12 iyul 2024-cü il Cümə № 120 (8493) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Namizədlər üçün həlledici gün başlayır

MSK mühüm tədbir keçirəcək; YAP öz siyahısını yekunlaşdırmaq üzrədir

yazısı səh.3-də

Azərbaycan Prezidenti Pakistanda - Əliyevi Şərif şəxsən qarşıladı

yazısı səh.3-də

"Müharibə bitsin, Qafqazın da işinə baxacağıq..." - Şimal hədəsinin ilginç "sifrləri"

yazısı səh.7-də

ABŞ-ın sülh masası - Ermənistanla sənədi kim imzaladacaq?

yazısı səh.9-də

Məhərrəmliklə bağlı vətəndaşlara müraciət edildi - "azyaşlı uşaqların..."

yazısı səh.3-də

Bakıda manyakın məhkəməsi başladı - ömürlük ala bilər

yazısı səh.12-də

Bir sorğunun şok nəticəsi: ermənilərin yarısı müharibə, 3 faizi isə konstitusiya dəyişikliyi istəyir!

yazısı səh.5-də

Bu da AÇ-24-ün finalı: İspaniya, yoxsa İngiltərə?

yazısı səh.15-də

"Atamla fotom olmayıb, məzarı ilə ilk şəklimi çəkirdim" - şəhid oğlu

yazısı səh.4-də

Ukrayna müharibəsi üçün ən pis sonluq - işğalçı razı salınsa...

yazısı səh.6-də

Süni intellekt "Allahın işi" nə də qarışacaq?

yazısı səh.13-də

BAKİ QƏRARINI VERİB - BMT TS-NİN ÇIXARACAĞI O QƏTNAMƏ...

Bu il İrəvanla imzalanacaq sənədin adı; orada nələr olmayacaq? - analitiklərin şərh, gözləntilər

yazısı səh.8-də

Özünü təmin edə bilməyən ölkələr risklə üz-üzə - ərzaq təhlükəsizliyimiz nə yerdədir?

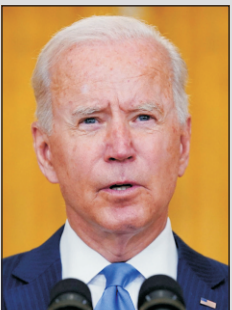
İqlim dəyişikliyi dünyada əsas kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalını məhdudlaşdırıb; Azərbaycanın da vaxtı daralır...

yazısı səh.10-də

Ceyhun Məmmədov:
"İranda vəzifədə olanların böyük əksəriyyəti azərbaycanlılardır"

yazısı səh.13-də

Bayden üçün kritik cümə - Co qələbəyə əmin, tərəfdarları qəmgin

yazısı səh.14-də

Sosioloq:
"Artıq ailədə "mən səndən üstünəm" prinsipi işləmir"

yazısı səh.12-də

Namizədlər üçün həlledici gün başlayır

MSK mühüm tədbir keçirəcək; YAP öz siyahısını yekunlaşdırmaq üzrədir

Milli Məclisə seçkilərlə əlaqədar 12 iyul saat 10:00-da "Radisson" hotelində deputatlığa namizədlərin qeydiyyatı prosesinə həsr olunan tədbir keçiriləcək. Bu barədə Mərkəzi Seçki Komissiyası (MSK) Katibliyinin Media və kommunikasiya şöbəindən məlumat verilib.

Qeyd edək ki, sentyabrın 1-də keçiriləcək növbədənəkar parlament seçkisinin təqviminə görə namizədlərin irəli sürülməsinin təsdiq olunub-olunmaması qərarı sənədlər dairə seçki komissiyasına təqdim edildəndən sonra 5 gün müddətində çıxarılmalı, imza vərəqələri verilməlidir. 18 yaşına çatmış ölkə vətəndaşı parlamentin deputatı seçilə bilər.

İkili vətəndaşlığı, başqa dövlətlər qarşısında öhdəliyi olan, icra və ya məhkəmə hakimiyyəti sistemlərində qulluq edən, elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyəti istisna olmaqla başqa ödənişli fəaliyyətlə məşğul şəxslərin, din xadimlərinin, fəaliyyət qabiliyyətsizliyi məhkəmədə təsdiq edilən, ağır cinayətlərə görə məhkum olunmuş, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə azadlıqdan məhrumetmə yerlərində cəza çəkən şəxslərin seçilməsi yasaqdır. Namizədin müdafiəsi üçün onun irəli sürüldüyü seçki dairəsinin ərazisində seçicilərin azı 450 imzası toplanmalıdır. Bir seçicinin birdən artıq namizədin müdafiəsi üçün imza atması mümkündür.

Rəsmi qeydiyyat üçün sənədlərin dairə seçki komissiyasına təqdim edilməsi iyulun 13-də başlayır, avqustun 2-si saat 18-də bitir. İmza vərəqələrinin və başqa sənədlərin yoxlanması, namizədin qeydə alınıb-alınmaması haqqında qərar 7 gün müddətində qəbul edilməlidir. Səsvermə gününə azı 20 gün qalanaqədər qeydə alınmış namizədlərin seçki dairələri üzrə siyahısı dərc edilməlidir.

Seçkiqabağı təşviqat avqustun 9-da başlanır, avqustun 31-i saat səhər 8-də dayandırılır.

MSK isə Milli Məclisə seçkilərlə əlaqədar "Namizədlər üçün yaddaş" kitabçası hazırlayıb. Mərkəzi Seçki Komissiyası Katibliyinin Media və kommunikasiya şöbəindən "Yeni Müsavat"a verilən xəbəre görə, Mərkəzi Seçki Komissiyası 2024-cü il sentyabrın 1-nə təyin edilmiş Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə növbədənəkar seçkilərlə əlaqədar müxtəlif statuslu seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi proqramı çərçivəsində "Namizədlər üçün yaddaş" kitabçası hazırlayıb. Layihənin həyata keçirilməsində başlıca

məqsəd, qarşıdan gələn seçkilərdə deputat seçilmək niyyətində olan vətəndaşların məlumatını artırmaq, passiv seçki hüquqlarının reallaşdırılmasında onlara metodiki yardım göstərmək və fəaliyyətlərinin daha da asanlaşdırılmasına imkan yaratmaqdır.

Nəşrdə deputatlığa namizədlərin irəli sürülməsi və qeydə alınması ilə bağlı qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş prosedurlar və atılması addımlar, sənədlərin təqdim edilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətlər və qaydalar, habelə namizədlərin hüquq və vəzifələri aydın, ətraflı şəkildə göstərilib. Yaddaş kitabçası Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsi və Mərkəzi Seçki Komissiyasının təsdiq etdiyi normativ xarakterli aktlar əsasında hazırlanıb.

"Namizədlər üçün yaddaş" kitabçasını aşağı seçki komissiyalarından, eləcə də Mərkəzi Seçki Komissiyasının rəsmi internet sahifəsindən (www.msk.gov.az) əldə etmək olar.

Siyasi partiyaların namizəd irəli sürməsi, həmçinin müstəqil namizədlərin irəli sürülməsi prosesi isə davam edir. Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) qarşıdakı

günlərdə parlament seçkilərində iştirak edəcək namizədlərinin siyahısını açıqlayacaq. "AzPolitika" xəbər verir ki, hakim partiyanın namizədləri ilə bağlı müzakirələr yekunlaşmaq üzrədir.

Qeyd olunur ki, hazırkı deputat korpusunda ciddi dəyişikliklər gözlənilir, paytaxtda və iri şəhərlərdə YAP yeni simalarının namizədliyini irəli sürəcək. Hakim partiyanın və ümumilikdə parlament tərkibinin təxminən 30-40 faiz yeniləncəsi gözlənilir. MSK-nın dünən açıqladığı məlumata görə, cəmi 156 şəxs namizədliyini irəli sürmək üçün dairə seçki komissiyalarına müraciət edib.

Bu, seçkilərə 50 gün qaldığı müddətdə olduqca kiçik göstəricidir. Məlumdur ki, millət vəkili seçilmək arzusunda olan bitərəflər, hətta özünü müxalif adlandıran bəzi partiyaların nümayəndələrinin əksəriyyəti YAP-ın namizədlərinin açıqlanmasını gözləyir. Bu zaman hansı seçki dairələrində hakimiyyət üçün prinsipial, yaxud "qurbanlıq" namizədlər olduğunu təxmin etmək mümkün olacaq. Seçki yarış, bitərəf namizədlərin təbirincə desək, hakim partiyanın "boş buraxdığı" dairələrdən seçilmək uğrunda gedəcək.

Saytın yazdığına görə, bu baxımdan da əsas gözləntilər iqtidar partiyasının namizədlər siyahısı ilə bağlıdır. YAP ötən seçkilərdə Milli Məclisdə 68-75 deputatla təmsil olunub. Hakim partiya üçün prinsipial məsələ əsas qanunların qəbul olunması üçün tələb olunan 63 səsə malik olmaqdır. Bu, hakimiyyət üçün vacib bəyərdir, onun təmin olunmasından sonra qalan seçki dairələrində partiya rəhbərliyinin məqbul bildiyi müstəqil namizədlərə şərait yaradılır.

■ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan Prezidenti Pakistanda - Əliyevi Şərif şəxsən qarşıladı

İyulun 11-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Pakistan rəsmi səfərə gedib. Prezidentin təyyarəsi Pakistan ərazisinə daxil olarkən qırıcılar havaya qaldırılıb.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev X platformasında paylaşım edib.

"Pakistanın hava məkanına daxil olarkən Pakistan Hərbi Hava Qüvvələrinə məxsus döyüş təyyarələri Azərbaycanın 1 nömrəli heyətini salamlayıb və müşayiət edib", - paylaşımında deyilib.

Hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalğalandığı Pakistan Hərbi Hava Qüvvələrinin Nur Xan bazasında dövlət başçısının şərfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb. Azərbaycan Prezidentinin şərfinə toplardan yaylın atəşi açılıb. Qeyd edək ki, dövlət başçısının toplardan yaylın atəşi ilə qarşılanması Şərqdə tarixi ənənədir.

İlham Əliyevi Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif qarşılayıb. Sonra Azərbaycan Prezidenti və Pakistanın baş naziri görüşüblər.

Əvvəlcə rəsmi foto çəkdirilib. Azərbaycan Respublikasının və Pakistan İslam Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirilib.

Fəxri qarovul dəstəsinin reisi dövlətimizin başçısına raport verib. Azərbaycan Prezidenti fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçib.

Pakistan nümayəndə heyəti Prezident İlham Əliyevə, Azərbaycan nümayəndə heyəti isə baş nazir Məhəmməd Şahbaz Şərifə təqdim olunub.

Həmin gün İlham Əliyev İslamabadda milli abidəni ziyarət edib.

Məhərrəmliklə bağlı vətəndaşlara müraciət edildi - "Azyaşlı uşaqların..."

Daxili İşlər Nazirliyi (DİN) və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi vətəndaşlara müraciət edib. "Yeni Müsavat" həmin müraciəti təqdim edir:

"Dini etiqad azadlığı haqqında" Qanuna əsasən, dini mərasimlər yalnız məscid və ziyarətgahların ərazisində keçirilməlidir. Bütün mərasimlər zamanı, o cümlədən cari ilin iyulun 7-dən başlayan Məhərrəm ayında dini ibadət yerlərində təhlükəsizliyin təmin edilməsi və yollarda nəqliyyatın hərəkətinin tənzimlənməsi üçün müvafiq tədbirlər görülür.

Bəzi hallarda valideynlərin azyaşlı uşaqlarını dini ayinlərin icra olunduğu məkanlara aparması halları müşahidə olunur. Valideynlərdən xahiş edirik ki, kütləvi mərasimlərin keçirildiyi yerlərdə, o cümlədən təziyə məclislərində azyaşlı uşaqların iştirakının onların təhlükəsizliyi və sağlamlığı baxımından məqsədəuyğun olmadığını nəzərə alsınlar, habelə qanunvericiliklə icazə verilməyən hallara yol verilməməsinə diqqətlə yanaşsınlar.

Hər bir şəxsin həyatının, sağlamlığının, hüquqlarının, qanuni mənafehlərinin qorunması məqsədi daşıyan bu müraciətə həssas yanaşacağınıza ümid edirik, anlayışınıza görə təşəkkür edirik."

“Son 1 il 6 ay ərzində Azərbaycanla Ermənistan uzunmüddətli sülhün əldə olunması üzrə danışıqlar prosesində mühüm işlər görüb”.

Bu fikirləri ABŞ-ın dövlət katibi Entoni Blinken Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan arasındakı görüşdən önce bildirib. Onun fikrinə, tərəflər arasında sülhün əldə olunması hər iki ölkə və region üçün, xüsusilə də ABŞ ilə əlaqələrdə misilsiz imkanlar yaradacaq.

Dövlət Departamentinin rəsmisi Metyu Miller də eyni məsələ ilə bağlı məlumat yayıb. Onun paylaştığı məlumatda vurğulanır ki, Blinken “davamlı və ləyaqətli” sülh sazişi istiqamətində əldə edilən irəliləyişi müzakirə edib və sazişi mümkün qədər tez yekunlaşdırmaq üçün hər iki tərəfi gələcək addımlara təşviq edib. Məlumatda həmçinin bildirilib ki, Blinken regional əlaqələrin təşviqində sülhün vacibliyini vurğulayıb: “Bu isə bütün Cənubi Qafqaz regionuna fayda verəcək bir amildir”. Maraqlıdır ki, Ermənistan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan Vaşinqtonda Azərbaycanlı həmkarı Ceyhun Bayramovla görüşdən sonra özünün “X” paylaşımında “Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsi bağlamaq üçün siyasi iradəsinin olduğunu” bəyan edib. Erməni nazir bununla nə demək istəyib? Onun sözündən belə çıxmır ki, Ermənistandan fərqli olaraq Azərbaycan tərəfi sülh müqaviləsi bağlamaq üçün siyasi iradə nümayiş etdirmir?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz Musavat.com-a açıqlamasında Ermənistanın tez-tez bu cür bəyanatlar verməsini **“içiboş dil pəhləvanlığı”** adlandırır: “O dövlətin rəsmiləri “siyasi iradə”dən danışa bilər ki, sərhədlərini öz qoşunları qorusun. Torpaqlarında başqa dövlətin qoşunları olmasın. Siyasi iradəsi olan dövlət öncə öz torpaqlarından başqa dövlətlərin qoşunlarını çıxaraq, sonra gəlib meydana dil-dil öter. Nə yazıq ki, Ermənistan bu şansa malik deyil. Sərhədləri rus qoşunları tərəfindən qorunur, hələ də Rusiyanın 102 sayılı hərbi hissəsi Ermənistan ərazisindədir və istənilən an yad ordu ilə ölkənin siyasi həyatına təsir göstərə bilər.

Ümumiyyətlə, torpağında başqa dövlətin ordusunu saxlayan ölkə faktiki işğal olunmuş məmləkət deməkdir. Ermənistan isə təkcə rus işğalı ilə razılaşmır. Həm də Fransa, ABŞ ordularını ölkəyə çağırıb öz müdafiəsini onlara tapşırmaq istəyir. Anlamır ki, başqasının himayəsinə sığınan ölkənin siyasi iradəsi olmaz. Çünki himayədarı nə vaxt istəşə, onun quladığını burub "haqq yolu"na gətirir".

Azərbaycanın sülh müqaviləsi imzalamağa hazır olub-olmamağına gəlincə, siyasi şərhçinin fikrincə,

"ABS Azərbaycanla Ermənistan arasında problemləri dondurmaq istəyir"

Ekspert: “Vaşinqtona İrəvanla yarımçıq sülh sazişi daha sərfəlidir, çünki...”

rəsmi Bakının bu barədə fikri bəllidir: "Prezident İlham Əliyev dəfələrlə vurğulayıb ki, Azərbaycanın əsas prioriteti iqtisadi inkişaf, iqtisadi sabitlik, iqtisadi rifah və iqtisadi təhlükəsizlikdir. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı, iqtisadi sabitliyi, iqtisadi rifahı və iqtisadi təhlükəsizliyi bizim üçün əsas prioritetdir. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı, iqtisadi sabitliyi, iqtisadi rifahı və iqtisadi təhlükəsizliyi bizim üçün əsas prioritetdir."

Ermenistan öz konstitusiyasındakı ərazi iddiaları ilə bağlı maddələri çıxarmadıqca onunla sülh müqaviləsi imzalamaya dəyməz. Çünki bağladığımız sülh müqaviləsi konstitusiyalarımıza uyğun olmalıdır. Əks halda, o müqavilələrin hec bir hüquqi qiyməti

lərin konstitusiyası qanunların iyerarxiyasında ən yüksək mərtəbədə dayanır. Bu baxımdan Ermənistan konstitusiyasında dəyişiklik edilmədən onunla müqavilə bağlamağın həqiqətən də heç bir hüquqi əsası yoxdur”.

Elədirsə, o zaman ABŞ niyə ısrarla sülh müqaviləsinin tez imzalanmasını istəyir?

Heydər Oğuzun fikrinə, bunun bir neçə səbəbi var: “Həmin səbəbləri cari və perspektiv planlar kimi xarakterizə etmək olar. Cari planda Bayden hakimiyyəti bizə sülh müqaviləsi imzaladığı, seçkilərə hansısa mühüm beynəlxalq problemi həll etmiş kimi getmək istəyir. Bir növ özünün qısa vədəli hədəfləri üçün bizim milli maraqlarımızla manipulyasiya etməyə çalışır. Perspektiv planları isə çoxşaxəlidir. Əvvəla, ABŞ sülhə tam hazır olmayan erməniləri lazım gələndə qızıqdırıb yenidən bizim və Türkiyənin üstünə salmaq niyyətindədir. ABŞ-ın müxtəlif coğrafiyalarda həyata keçirdiyi siyasətlərə nəzər salanda bu metoddan ustalıqla faydalandığını görə bilərik. Çox uzağa getməyə, ABŞ-ın ərəb dünyası-

zəştlər qoparmaq, özündən
asılı vəziyyətə salmaq üçün".

ABŞ-in ikinci perspektiv planının Çinin yüksəlişinin qarşısını almaq olduğunu düşünən Heydər Oğuz fikrini belə izah edir: "Məlumdur ki, Çinin "Bir kəmər-bir yol" layihəsinin Orta dəhlizi Cənubi Qafqazdan keçir. ABŞ və Qərb dövlətləri Ermənistanı da bu projəyə əlavə etməklə bu marşruta nəzarət etməyə çalışır. Hətta əsas xəttin Zəngəzurdan keçməsinə arzulayır. Məqsədi təbii ki, ermənilərin qara qaş, qara gözüne aşıq-ıkdən irəli gəlmir. O, sadəcə, lazım gələndə xarici himayəyə meyilli erməniləri qızıqdırnb yənədən boş xülyalara sala biləcəyinə inanır. Bu məsələdə arxalandığı əsas amil isə ABŞ-da yaşayan erməni diasporudur. Onlar vasitəsilə erməniləri qızıqdıra biləcəyinə inanan Vaşinqton hələlik Cənubi Qafqazın iki dövləti arasında problemləri konservləşdirmək istəyir. Bunun üçün də ABŞ-a yarımçıq sülh sazışı daha çox sərfəlidir, nəinki problemin tamamilə həlli.

Fikirimcə, üçüncü perspektiv plan isə ABŞ-in silah sənayesinin maraqları ilə bağlıdır. Bəllidir ki, ABŞ öz silah sənayesinin davamlı inkişafı üçün yeni münaqişə ocaqları, bitməyən problemlər axtarışındadır. Azərbaycanla Ermənistan arasında problem in birdəfəlik həlli bu baxımdan da ABŞ-in strateji hədəflərinə uyğun deyil".

Həmsöhbətimiz bildirdi ki, özünü dünən Rusiyanın və İranın, bu gün ABŞ və Qərbin istifadəsinə verən dövlətin “siyasi iradə”dən danışması gülüncdür və boş-boş qürrelənmək əvəzinə, konkret addımlar atıb səmimiyyətlərini ortaya qoymalıdır: “Ermənilər üçün ən yaxşı səmimiyyət testi işə təbii ki, konstitusiyalarını tez bir zamanda dəyişdirmək olardı”.

Bütün bunlara baxmayaraq, siyasi şərhçi istisna

❑ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Musavat"

“Atamla fotom olmayıb, məzarı ilə ilk səklimi çəkirdim” - şəhid oğlu

"Xocalı faciəsi baş verəndə, atam şəhid olanda mənim bir yaşım vardı. Atamı tam xatırlamıram". "Yeni Musavat"-ın məlumatına görə, bu sözləri APA-ya itkin-şəhid Zakir Usubovun oğlu Elmir Usubov deyib.

Onun sözlərinə görə, nəhayət, 32 il sonra atasını dəfn etmək qismət olub: "Heç vaxt atamla fotom olmayıb. İndi onun məzarı ilə ilk şəklimi çəkirdim. Bu, mənim atamla ilk şəklimdir. Allah bütün şəhidlərə rəhmət eləsin".

Elmir Usubov atasının məzarı ilə şəkil çəkdirməyi özü üçün böyük təsəlli hesab edib.

Geyd edək ki, dünən Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş hesab edilən və şəxsiyyətləri dəqiqləşdirmiş daha 5 şəhidin cəsədlərini qalığı Xocalı şəhərindəki Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Ermənistanda keçirilən sorğuda respondentlərin 33,3%-i ermənilərin Qarabağa "ləyaqətlə qayıtməsi" üçün şərait yaradılmalı olduğunu düşünür. Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu barədə iyulun 10-da jurnalistlərlə görüşdə "Gallup" beynəlxalq tədqiqat mərkəzinin Ermənistan nümayəndəliyinin direktoru Aram Navaşaryan bildirib.

Onun sözlərinə görə, 29,5% hesab edir ki, Ermənistan gələcəkdə Qarabağ məsələsini yenidən gündəmə gətirmək üçün fürsət gözləməlidir. 21,5% Ermənistanın Qarabağ üzərində nəzarətini bərpa etməyə çalışmalı olduğunu bildirib. 10,2% hesab edib ki, Qarabağ səhifəsini başqa problemlərə yol verməmək üçün çevirmək lazımdır. 4,6% isə bu suala cavab verməkdə çətinlik çəkib, - deyər o əlavə edib.

Göründüyü kimi, erməni əhalisinin tən yarısı - 50%-i (29,5 + 21,5) başlarına gələnlərdən hələ də dərs götürməyib, revanşist hisslər və arzularla yaşayır. Yoxsa nə demək "Ermənistan gələcəkdə Qarabağ məsələsini yenidən gündəmə gətirmək üçün fürsət gözləməlidir", yaxud "Ermənistanın Qarabağ üzərində nəzarətini bərpa etməyə çalışmalıdır"?

Belə çıxır ki, Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarının yer aldığı konstitusiyaya bağlı keçiriləcək referendum baş tutmaya bilər. Təsadüfi deyil ki, həmin sorğu zamanı rəyi soruşulanların 54,8%-i baş nazir Nikol Paşinyanın işini mənfi qiymətləndirib, cəmi 3 faiz isə konstitusiyanın dəyişdirilməsinin tərəfdarı olduğunu söyləyib. Yəni erməni əhali yenə müharibəni istəyir?

Yada salmaq ki, bu ilin iyununda Azərbaycanda keçirilən analoji sorğu zamanı respondentlərin 84%-i Ermənistanla sülhün tərəfdarı olduğunu bildirmişdi.

Politoloq Yusif Bağırzadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, sorğunun nəticələri Ermənistanda real vəziyyəti əks etdirir və bu fakt erməni toplumunun revanşist hisslərlə yaşadığının sübutudur: "Bu həm də Azərbaycanın sülh sazişinin imzalanması üçün konstitusiyaya və digər hüquqi sənədlərdə ölkəmizə qarşı yer alan ərazi iddiaları ilə bağlı müddəaların dəyişdirilməsi tələbində nə qədər haqlı olduğunu göstərir. Əhəlinin 51 faizinin Qarabağ məsələsini yenidən gündəmə gətirmək üçün fürsət gözləməli olduğunu, Ermənistanın Qarabağ üzərində nəzarətini bərpa etməyə çalışmalı olduğunu bildirməsi, bunun müqabilində cəmi 3 faiz respondentin konstitusiyanın dəyişdiril-

kili təbliğat effekt verə bilər. Yox, bu baş verməyəcəksə, yenə Ermənistanda çoxluq yenə konstitusiyaya dəyişikliyinə əleyhinə olacaqsə, o zaman baş verə biləcəklərin bütün məsuliyyəti Ermənistan

qavilə olaraq Ermənistan qanunlarından daha yüksək hüquqi qüvvəyə malikdir, ancaq Ermənistan konstitusiyasından yüksək deyil və Konstitusiyaya Məhkəməsi bu müqavilə

Bir sorğunun şok nəticəsi

Ermənilərin yarısı müharibə, cəmi 3 faizi isə konstitusiyaya dəyişikliyi istəyir! Bakıdan ermənilərə "Özünüze gəlin!" xəbərdarlığı

məsinin lehinə olması həqiqətən də Ermənistan üçün acınacaqlı vəziyyətin hökm sürdüyünü deməyə əsas verir. Paşinyan da ictimai rəyin məhz bu yöndə olduğunu nəzərə alaraq konstitusiyaya dəyişikliyi ilə bağlı məsələni gecikdirir.

Problem ondadır ki, Ermənistan ictimaiyyəti hələ də sülh olmayacağı halda Ermənistanı nəyin gözlədiyinin fərqində deyillər. Sülhün alternativini müharibədir və bizim də daha 30 il müddətinə boş danışıklara vaxt sərf etmək fikrimiz yoxdur. Başqa sözlə, bizim sülh sazişi olmadan da birtərəfli şəkildə beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərimizdə möhkəmlənmək hüququmuz var. Ermənistanın buna maneçilik törətməsi halında isə bunun acı nəticələri ilə üzləşəcəkdir.

Politoloq vurğuladı ki, Paşinyan hakimiyyəti məhz bu şəkildə maarifləndirmə işi aparmalı və insanlara başa salmalıdır ki, sülh olmadan Ermənistanın Rusiyanın boyunduruğundan qurtulması və bununla da Avropa istiqamətində irəliləməsi mümkün olmayacaqdır: "Ermənistan Avropaya integrasiya tərəfdarlarının, vizasız gediş-gəliş imkanı əldə etmək istəyənlərin daha çox olduğunu nəzərə alsaq, bu səp-

tanın üzərinə düşəcək. Bunun Ermənistan əhalisi də, beynəlxalq təşkilatlar da, tez bir zamanda sülh sazişinin imzalanmasını istəyən beynəlxalq güclər də nəzərə alınmalıdır".

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov isə bildirdi ki, sülh sazişi ilə bağlı Azərbaycan Prezidenti dövlətimizin mövqeyini qəti şəkildə dəfələrlə ortaya qoyub: "Konstitusiyada dəyişiklik edilmədən preambuladakı o müddəalar konstitusiyadan çıxarılmadan sülh müqaviləsinin imzalanması mümkün deyil. Çünki Azərbaycana qarşı orada ərazi iddiaları var və Qarabağın Ermənistan ərazisi olduğu iddiası əksini tapır. Ermənistanın arqumenti ondan ibarətdir ki, indiki dövrdə referendum keçirib konstitusiyaya dəyişmək mümkün deyil, çünki əhalinin böyük əksəriyyəti bunun əleyhinə çıxış edir. Bu da reallıqdır. Ancaq bütün hallarda əgər Ermənistan sülh istəyirsə, hakimiyyət əhalisini başa salmalı və izah etməlidir ki, referendum, konstitusiyanın dəyişdirilməsi, qonşu dövlətlərə qarşı ərazi iddialarından imtina olunması Ermənistanın dövlət kimi yaşamasının əsas şərtidir.

O da izah olunmalıdır ki, Azərbaycanla imzalanan sülh sazişi beynəlxalq mü-

parlamentdə təsdiq olunarkən rəy verməlidir. Konstitusiyaya Məhkəməsinin rəyi belə olacaq ki, müqavilə konstitusiyaya uyğun deyil. Uyğun deyilsə, onda referendum keçirilib konstitusiyada dəyişiklik edilməlidir. Yeni ya əvvəl dəyişdirilməlidir, yaxud sülh sazişi imzalanandan sonra dəyişdirilməlidir. Əks halda, sülh müqaviləsinin parlamentdə təsdiq etmək mümkün olmayacaqdır.

Bunu xalqa başa salmaq rəsmi İrəvanın üzərinə düşür. Azərbaycanın bəzi müxalifət qurumlarına da bunu başa salsalar pis olmaz. Biz deyəndə onlar başa düşməzlər, bəlkə Nikol Paşinyan deyəndə başa düşdülər. Erməni xalqı başa düşməlidir ki, qonşu dövlətlərə ərazi iddiaları ana qanundan çıxarılmadan sülhə getmək mümkün deyildir. Bu səbəbdən Azərbaycan tutduğu qəti mövqedə dayanmalıdır. Qarabağı almaq üçün nə zamansa müharibəyə başlamasına lazım olduğunu hesab edən ermənilər isə Yerablur qəbiristanlığına bir daha gedib nəzər salsalar yaxşı olar. Paşinyanın rəqiblərinin nüfuzu həddən artıq aşağıdır. Bu vəziyyətdə o, xalqı ilə ünsiyyətdə olmalı, ona reallıqları anlatmalıdır".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistanda ictimai rəy sorğularla yönəldilir, Azərbaycan isə... - şərh

"Qərb hələ ki Ermənistanı dəstəkləyir, çünki hakim elita qərbyönümlüdür. Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyi baş verərsə, necə ki, "Xarici agentlər haqda qanun"un qəbulundan sonra Gürcüstanın Avrointegrasiya prosesinə "stop" qoyuldu, eləcə də Qərbin Ermənistanı indiki səviyyədə dəstəkləməsi azalacaqdır".

Bu fikirləri Musavat.com-a **Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin əməkdaşı, beynəlxalq məsələlər üzrə ekspert Şəhla Cəlilzadə** deyib.

"Lakin sual yaranır ki, bu, bizə sərf edirmi? Xeyr, çünki Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyi yenə köçəryanların, sarkisyanların, Sərbazanın ardıcılarının rəhbərliyə gəlməsi və avtomatik olaraq xarici siyasi kursun dəyişməsi, Azərbaycana qarşı düşmənçilik və revanş siyasətinin bərpası, hərbi təxribatların aktivləşməsi, antisülh propoqandanın aktivləşməsi, mediada sülh dilinin tamamilə məhvi demək olacaq. Halbuki biz hazırda Paşinyanın dilindən sülh mesajlarını, Azərbaycan lehə fikirləri, mövqemizə müəyyən mənada dəstək olduğunu görürük", - şərhçi qeyd edib.

O xatırladı ki, Paşinyan bu yaxınlarda parlamentdə hökumət dinləmələrində konstitusiyaya dəyişikliyinə vacibliyini əsaslandırır: "Təbii olaraq, bu, Ermənistan daxilində tam olaraq qəbul edilmir, buna qarşı çıxanlar, bu fikirlərlə razılaşmayanlar var. Məsələn, konstitusiyaya dəyişikliyi məsələsini Paşinyan ilk dəfə Ermənistanın ictimai mediasının efirində bu ilin fevral ayında dilə gətirərək, radionun rəhbəri xalqdan bu səsələnən fikirlərə görə həttə üzr istəyib, bunu "erməni milli kimliyinin məhv edilməsi" adlandırır və soyqırma bərabər hadisə olaraq dəyərləndirib.

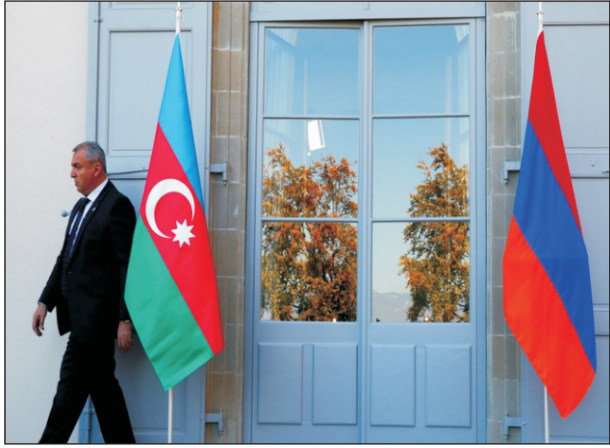
Aydın ki, anti-Paşinyan qüvvələr bu mövqeyi ermənilər arasında qorumağa çalışırlar. Təsadüfi deyil ki, Ermənistan sorğu nəticələri də xalq arasında bu məsələyə münasibətin kəskin olduğunu göstərir. "Gallup"un may ayında keçirdiyi sorğusunda suallardan biri bu idi ki, Paşinyanı dəstəkləyirsinizmi? Sorğu nəticələrinə görə, respondentlərin 9,1% tamamilə müsbət, 18,7% əsasən müsbət qiymətləndirərək, 18,6%-i əsasən pis, 41,1%-i tamamilə pis qiymətləndirib, 12,5% bu suala cavab verməyə çətinlik çəkib. Bu, xüsusilə Paşinyanın Azərbaycan qarşısında siyasi güzəştləri, kapitulyant mövqe ilə razılaşması ilə əlaqədardır".

Ş.Cəlilzadənin fikrincə, xalq keçmiş hakimiyyətdən çox yorulub: "Xalq bezdiyi üçün keçmiş hakimiyyətin geri qayıtməsini heç cür qəbul edə bilmir. Odu ki, Paşinyanın siyasi hakimiyyətini qoruyacağını düşünə bilərik. Məsələn, ən son "Gallup" sorğusunda əhəlinin daha çox hissəsi yenidən seçki keçirilərsə hakim "Mülki Müqavilə" Partiyasını seçəcəyini bəyan edib. Beləliklə, biz Paşinyanla sülh müqaviləsi istiqamətində irəliləməliyik. Lakin sülhə dair şərtlərimizdə israrlı olmalıyıq. Xüsusilə Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsi məsələsində israrımızdan dönməməli, məsələ həll olunanaqədər davam etməliyik.

Çünki Ermənistan konstitusiyasının 1-ci maddəsində əks olunan "Azadlıq haqqında Bəyannamə"nin preambulasında və 11-ci maddəsində Azərbaycana və Türkiyəyə ərazi iddiaları yer alır. Belə ki, bəyannamənin preambula hissəsində 1 dekabr 1989-cu ildə qəbul edilən "Ermənistan SSR ilə Dağlıq Qarabağ Milli Şurasının birləşməsi haqqında" Ermənistan SSR Ali Şurasının qərarına istinad yer alır. Bu isə müasir Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiası anlamına gəlir və imzalanacaq sülh müqaviləsinin gələcəyini, davamlı sülhü təhdid edir. Bəyannamənin 11-ci maddəsində isə "Qərbi Ermənistan" termini yer alır və beləliklə, Türkiyəyə tarixi-siyasi ərazi iddiasının gələcək nəsilə ötürülməsi üçün hüquqi bazis yaradılır.

Odu ki, Ermənistanın haqqında bəhs olunan bu sənədlərdə (bəyannamədə və konstitusiyada) yer alan müvafiq qeydləri və maddələri ləğv etməsi mütləq olaraq tələb olunmalıdır. Ermənistan ictimai rəyinin yönləndirilməsi üçün tərəfimizdən mümkün təbliğat vasitələrindən istifadə olunmalı, sülhün hər iki tərəf üçün faydaları ictimailəşdirilməlidir. "Gallup"ın özünü isə bir siyasi alət, ictimai rəyin yönləndirilməsi aləti olaraq da qiymətləndirə bilərik".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Sülh razılaşmasında yeni bənd: 2 variant qalıb... - detallar açıqlandı

“Azərbaycan sülh müqaviləsinə Ermənistan konstitusiyasında və digər normativ hüquqi aktlarda yer alan ərazi iddialarının başlıca əngəl olduğunu bəyan edib. Bu dəyişiklik olmayınca sülhün mümkünsüzlüyü qeyd edilib. Ermənistan isə Azərbaycanın konstitusiyaya tələbini qəbul etməyəcəyini rəsmi şəkildə bildirib”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu Teleqraf.com-a siyasi şərhçi Asif Nərimanlı deyil.

“Nikol Paşinyan tapşırıq verdi ki, Ermənistan konstitusiyasına dəyişiklik 2026-cı ilin dekabrına qədər tamamlansın. Həmin vaxta qədər Ermənistan bu tələbi yerinə yetirmək niyyətində deyil. Bakı isə bu tələbin yerinə yetirilməsini, ərazi iddialarının aradan qaldırılmasını istəyir”, - deyə o əlavə edib.

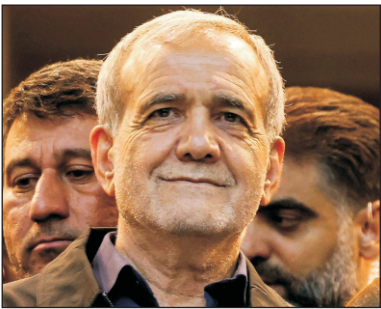
Siyasi şərhçiyə görə, bu halda iki variant gündəmə gəlir: “Sülh sazişi ilə bağlı hər hansı bir sənəd, niyyət protokolu, çərçivə sazişinin imzalanması iki il müddətinə uzanacaq. Bu tələb yerinə yetirilməyincə hər hansı sənədə imza atılmayacaq. Amma yaxın dövr üçün sülh sazişi ilə bağlı hər hansı bir sənədin imzalanması mümkün olarsa, Ermənistan qanunvericiliyində Azərbaycana qarşı olan ərazi iddialarını başqa formada həll etmək olar. Yeni imzalanacaq sənədə “Ermənistan konstitusiyasında və normativ hüquqi aktlarında ərazi iddialarının sıradan çıxarılması təmin edilsin” kimi bir müddə əlavə oluna bilər. Bu halda hansısa sənədi imzalamaq mümkündür. Sözsüz ki, bu ehtimal variant da sual altındadır”.

Asif Nərimanlıya görə, Ermənistan da eyni tələblə Azərbaycana qarşı çıxış edir: “Azərbaycanın konstitusiyası və normativ hüquqi aktlarında olan bəzi məqamlarla bağlı erməni tərəfinin əsassız iddiaları var. Sözsüz ki, bu, absurd yanaşmadır. Ermənistanın bu tələbi qarşılıqlı olaraq irəli sürməsi, sadəcə olaraq, həmin bənd üzrə razılaşmanı çətinləşdirir. Amma hüquqi baxımdan yeganə alternativ yol məhz Ermənistanın üzərinə öhdəliyin qoyulmasıdır”.

Politoloq Fəhəd Mehdiyev də Azərbaycanın sülhlə bağlı tələbini qarşı alternativin olmadığını söyləyib: “Prezident İlham Əliyev Ermənistanın konstitusiyaya dəyişikliyinə getməsinin məcburi olması ilə bağlı dəfələrlə fikir bildirib. Ən son da bunu Sığada Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi sammitində dilə gətirib. Dövlət başçısının mövqeyi bu formada olduğuna görə alternativ çıxış yollarından danışmağa dəyməz”.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanması üçün bu ölkənin konstitusiyası və digər normativ hüquqi aktlarında yer alan ərazi iddiaları ilə bağlı müddəaların aradan qaldırılmasının başlıca şərt olduğunu bəyan edib.

Pezeşkiandan Qüds açıqlaması: “Azad edilənədək...”

İran İslam Respublikası məzlum Fələstin xalqına bütün istəkləri reallaşana, hüquqları bərpa olunana, Qüds azad edilənədək hərtərəfli dəstəyini davam etdirəcək.

Musavat.com

İranın yeni seçilən prezidenti Məsud Pezeşkian HƏMAS (Fələstin İslami Müqavimət Hərəkatı) Siyasi Bürosunun rəhbəri İsmayıl Haniyəyə məktubunda yazıb.

Onun sözlərinə görə, İslam İnqilabının yüksək prinsip və məqsədlərini müdafiə edərək, İmam Xomeyninin idealları və ali rəhbər Seyid Əli Xameneinin göstərişləri çərçivəsində İslam dinini dəstəkləməyi özünün insani və dini vəzifəsi hesab edir:

“Əminəm ki, müqavimət göstərən Fələstin xalqına qələbə və ilahi zəfər nəsis olacaqdır”.

Dünya səbirsizliklə Rusiyanın Ukraynaya hərbi təcavüzünün nə ilə bitəcəyini gözləyir. Çünki nəticədən hamıya, bütün xalqlara və dövlətlərə “pay” düşəcək - bu və digər dərəcədə. Xüsusən də Rusiyanın yaxın qonşularına.

Rusiya isə deyəsən, “iş-tah dışı altındadır” prinsipinə sadıqdır. Bu da növbəti sübut.

“Moskva və Kiyev sülh müqaviləsi imzaladıqdan və müharibəni dayandırdıqdan sonra Rusiya Ukraynanın bütün ərazisini ələ keçirməyə hazırlaşmalıdır” - Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedyevin Telegram kanalında yazdığı statusda bu fikirlər yer alıb.

“Hətta sənədləri imzalayıb məğlubiyyəti qəbul etsələr də, Ukraynada radikalların qalan hissəsi gec-tez Rusiyanın Qərb düşmənlərinin dəstəyi ilə hakimiyyətə qaydacaqlar. Sonra nəhayət sürünənləri əzmək vaxtı gələcək”, - deyə o qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, hazırda Rusiya “Banderanın kvazidövlətinin tabutuna uzun polad mismar vurmali”, həmçinin “onun qanlı irsinin qalıqlarını məhv etməli və qalan torpaqları Rusiyaya qatmalıdır”.

Bu, əlbəttə ki, hər şeydən öncə beynəlxalq hüquqa meydan oxumaqdır. Əgər Rusiya qonşuluqdakı dinbir, dilbir xalq və dövlətlə belə davranırsa, digər postsovet ölkələrə nə baxır? Ümumiyyətlə, rəhbərliyində bu cür radikal düşüncəli qırğı siyasətçinin oturduğu, bütün Ukraynanı işğal etməyi hədəfləmiş ölkə ilə sülh anlaşması mümkündürmü? Rusiyanın keçmiş prezidenti Medvedyev bununla nə dərəcədə indiki prezidentin mövqeyini ifadə edir?

“Rusiya Kiyevin Moskvanı dəvət etməyə hazırlaşdığı Ukrayna üzrə ikinci sülh sammitində iştirak etmək niyyətində deyil”.

Bunu **Rusiya xarici işlər nazirinin müavini Mixail Qaluzin** “RIA Novosti”yə deyib.

Ukraynaya qarşı işğalçılıq müharibəsini sürdürən Kremlin təmsilçisi Rusiyanın hərbi cinayətlərini bir tərəfə qoyaraq, sülh sammitinin təşkilatçıları “dələduzluqda” günahlandırmaqdan çəkinməyib: “Biz bu cür ultimatumları qəbul etmirik və bu cür “zirvə görüşlərində” iştirak etmək fikrində deyilik. Biz Kiyev rejiminin və onun Qərb kuratorlarının bu ilin iyun ayının ortalarında İsveçrədəki uğursuz sülh sammiti üçün “özlərini reabilitasiya etmək” və oxşar tədbir keçirməyə çalışmaq niyyətlərini bilirik”.

Ukrayna müharibəsi üçün ən pis sonluq - işğalçı razı salınsa...

Rusiya dinbir, dilbir xalqla belə davranırsa...; **Qabil Hüseynli:** “Müharibə başladığı gündən Rusiya Ukraynanı və onun xalqını itirib”

Qaluzin Qərb ölkələrinin “Ukrayna böhranının həlli üzrə digər təşəbbüslərə qəsdən məhəl qoymadıklarını” deyib.

Konfliktin diplomatik yollarla həll imkanlarının tükəndiyi bir vaxtda isə NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberq çağırış edib ki, Ukraynanın Rusiya ərazisinə zərbə endirmək hüququ olmalıdır, çünki bu, özünü müdafiə hüququ ilə təmin edilir. O, bunun işğalçı müharibə olduğunu, Rusiyanın qonşusuna hücum etdiyini və beynəlxalq hüququ pozduğunu vurğulayıb: “Beynəlxalq hüquqa görə, Ukraynanın özünümüdafiə hüququ var, biz Ukraynaya silah və texnika, o cümlədən uzun mənzilli raketlər, xüsusən də ATACMS verməklə onun özünümüdafiə hüququnu həyata keçirməsinə kömək edirik”.

Stoltenberq ABŞ-ın Rusiya ərazisində uzaqmənzilli raketlərin istifadəsinə qoyulan məhdudiyyətləri azaltmaq qərarını alqışlayıb, çünki Rusiya yenidən Xarkov vilayətinə hücum edib və döyüşlər demək olar ki, bütün cəbhə xətti boyunca aparılmağa başlayıb. Böyük Britaniyanın yeni baş naziri Keyr Starmer də deyib ki, Ukrayna Rusiyadakı hərbi hədəflərə zərbə endirmək üçün London tərəfindən ona verilən uzaqmənzilli raketlərdən istifadə etmək hüququna malikdir.

Göründüyü kimi, kollektiv Qərb Rusiyanın dərinliklərinə verdikləri silahlarla zərbələr en-

dirməyə çağırır. Belə şəraitdə isə sülh üfüqdə belə görünmür. Hətta macar baş nazir Orbanın səyləri də uğursuz oldu.

Professor Qabil Hüseynli “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Medvedyev o günü görməyəcək. Onun fikrincə, TŞ-nin sədr müavini həmişə “kreativ” sözlər dilə gətirməyə çalışır və “orijinal” görünməyə həvəslidir.

Q.Hüseynlinin sözlərinə görə, koalisiya Kiyevi məğlub olmağa qoymayacaq və hər hansı kapitulyasiyadan söhbət gedə bilməz: “Medvedyev bundan əvvəl də deyib ki, Ukrayna Rusiyaya birləşdirilməlidir. Amma bunu arzu edə bilər. Ukraynanın ərazi bütövlüyü dünya tərəfindən dəstəklənir. Hətta Rusiyanın dostları olan Çin, Hindistan da bu mövqedən çıxış edirlər. Onun hər gün bir sözünü eşidirik və artıq bəyanatları ciddi qəbul olunmur. Hətta Rusiyanın özünə birləşdirdiyi 4 region və ilhaq edilən Kırım belə heç bir dövlət tərəfindən bu ölkənin suveren ərazisi kimi tanınmayıb. Ona görə Ukraynanın tam ələ keçirilməsi xülyadır. Kreml bunu müharibədən sonra yalnız o halda ağılından keçirə bilər ki, orada siyasi hakimiyyət ruspərəstlərdən ibarət olsun. Ancaq tökülən qanlar, verilən qurbanlar, Rusiyaya nifrət və düşmənçilik heç zaman imkan verməz ki, Ukraynada yenidən Yanukoviç kimi biri hakimiyyətə gəlsin. Bu müharibə başlandı gündən Rusiya Ukraynanı və xalqını itirib”.

Professor əlavə etdi ki, hazırda “Novorossiya” adlandırılan həmin 4 regiona rus qoşunları tam nəzarət edə bilmir, ağır döyüşlər davam etməkdədir: “Xerson vilayəti işğalda olsa da, Xerson şəhəri Ukraynanın əlindədir. Donetsk Liman şəhəri və bir sıra əraziləri də işğal olunmayıb. Ümumən Rusiya Donetsk və Luqanskin inzi-

bati sərhədlərinə çata bilməyib və üç ildir ki, tankları irəli-geri sürür. O baxımdan Medvedyevin postmünaqişə dövrünə aid proqnozları inandırıcı deyil. Sadəcə, bu təfəkkür varsa, deməli, Rusiya rəsmiləri öz qonşularına, postsovet respublikalarına təbəə gözü ilə baxırlar. Yeni sabah Qazaxıstan, yaxud Tacikistan NATO-ya üzvlük niyyətini ortaya qoyarsa, bu ölkələrdən də torpaq qoparmağa, Ukrayna, Moldova, Gürcüstanın vəziyyətinə salmağa çalışacaqlar.

Əslində Rusiya öz ətrafına münasibətini yenidən nəzərdən keçirməlidir. Yalnız bu halda regional əməkdaşlıq genişlənə bilər, inkişafa nail olmaq mümkündür. Postsovet məkanında dövlətlərin Avroatlantik məkana inteqrasiya səylərinin səbəbi həm də bununla əlaqədardır. Yəni Avropa Birliyi Avrasiya İqtisadi Birliyindən, NATO KTMT-dən daha perspektivli görünür”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

"Putinlə Paşinyanın münasibətlərində nəse baş verib. Rusiya Paşinyana etibar etməyi dayandırılıb. Nəse verdiyini deyə bilmərəm, təbii ki, səbəbin nə ola biləcəyini güman edərəm, amma açıqlaya bilmərəm, çünki sübutum yoxdur. Amma bir şey aydındır: iki ölkənin rəhbərliyi arasında yadlaşma var".

Bunu rusiyalı ermənipərəst ekspert Stanislav Tarasov erməni mediasına müsahibəsində deyib (Axar.az).

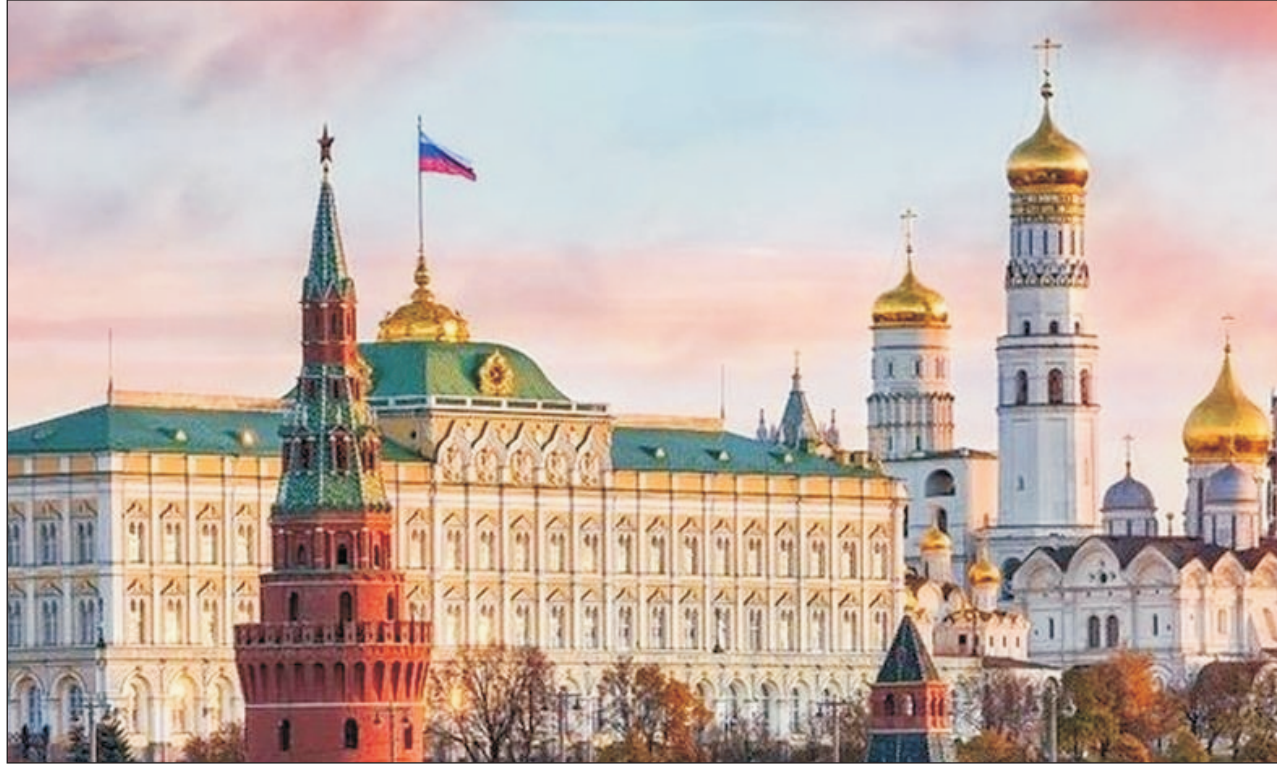
O bildirib ki, Ermənistan hakimiyyəti "Qarabağ və başqa məsələlər"də Moskvaya qulaq asmadı, öz siyasətlərini apardı, sonra hər şeyi Rusiyanın səhvlərinə bağladı: "Əlbəttə, səhvlərimiz olub, amma Paşinyanın dediyi dərəcədə və ya səviyyədə deyil".

ya Ukraynada istəyinə çatsa, Güney Qafqazı nə gözləyir? Nəhayət, Rusiya Paşinyanı devirməyəmi hazırlaşır?

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Rusiyada Stanislav Tarasov kimi şovinst əhval-ruhiyyədə olan ermənipərəst şəxslər az deyil: "Nikol Paşinyanın Rusiyanın sözü-nə baxmaması Tarasov kimi

"Müharibə bitsin, Qafqazın da işinə baxacağıq..."

Şimaldan gələn hədənin ilginclik "şifrələri"; ancaq ekspertlərə görə, indi nə Rusiya həmin Rusiya, nə də dünya həmin dünyadır

Tarasov ardınca iddia edib ki, Nikol Paşinyanın hakimiyyətə gəlişi Rusiyanın səhvi idi: "Moskva Paşinyanın hakimiyyətə gələcəyini bildirdi, amma prosesin qarşısını almaq üçün heç nə etmədi. Biz bundan sonra nə olacağını bildirdik... Bir sözlə, faciə".

Onun sözlərinə görə, Rusiya Ukrayna müharibəsində qalib gəlsə, fərqli bir Rusiya olacaq: "Onları narahat edən, qəzəbləndirən də budur. Biz artıq bir sıra postsovet dövlətlərinin məsuliyyətsiz bəyanatlarına dözməyəcəyik. Nə Ermənistan, nə Azərbaycan, nə Gürcüstan, bunlar Rusiya üçün ikinci dərəcəli amillərdir. Mən "səhvlərimiz" deyəndə Qarabağı nəzərdə tuturam. Prosesin gücə, döyüşə getməsinə icazə verdik, müharibəni dayandırmadıq. Biz Minsk Qrupunun üzvləri olaraq bütün üzvləri səfərbər etməli və müharibəni dayandırmalıydıq. Minsk Qrupunun bütün üzvləri çox gec, müharibə başlayanda addımlar atmağa çalışdı. Bu, səhv idi. Qarabağ şüurlu şəkildə təslim edilib. Yüz faiz deyə bilərəm ki, Ermənistan rəhbərliyi Qarabağı bilərəkdən təslim edib".

Bu erməni yanlısı nə çərənleyir görsən, xüsusən də 2-ci Qarabağ müharibəsini "vaxtında dayandırmamaq" məsələsində? "Qarabağ şüurlu şəkildə təslim edilib" nə demək? Bəs Azərbaycanın verdiyi minlərlə şəhid? Rusi-

ya Ukraynada istəyinə çatsa, Güney Qafqazı nə gözləyir? Nəhayət, Rusiya Paşinyanı devirməyəmi hazırlaşır? Onlar, sadəcə, bunu həzm edə bilmirlər. İmperiya abı-havası bunların qanını o qədər zəhərləyib ki, özlərindən kiçik xalqları yalnız böyük qardaşlarının bir sözünü iki etməyən tərəf kimi görmək istəyirlər. Belələri zamanın dəyişdiyini, dünyanın artıq başqa yolla getdiyini anlamadan çox uzaqdılar.

Rusiyanın Ukrayna müharibəsindən sonra hansı durumda olacağı hələ çox müəmmalıdır. Qərb Rusiyanın bu müharibədə tam məğlub olmasını istəməsə də, müharibə vasitəsilə onun maksimum zəifləməsinə nail olmağa çalışır. Qərbə və ilk növbədə Birləşmiş Ştatlara Avrasiya məkanında idarə olunan, sözə baxan bir Rusiya lazımdır. Bu gün ABŞ-ın və Avropa Birliyinin Ukraynaya etdiyi yüz milyardlarla dollar yardımların arxasında məhz bu plan dayanır. Bu müharibənin sonunda Rusiya bir dövlət kimi indiki əraziləri çərçivəsində qala biləcəkmə? Bu, vacib və düşündürücü bir sualdır. Aydın olan budur ki, Qərb heç vaxt havayı pul xərcləmir.

Paşinyan Rusiyanın zamanı ilə Azərbaycan torpaqlarında özünün Cənubi Qafqazda forpostu statusunda yaratdığı qondarma Ermənistan adlı dövləti gerçək bir dövlət kimi formalaşdırmağa çalışır. O, ermənilərin tarixdə etdikləri yanlışları düzəltməyə cəhd edir və bu məqsədlə ermənilə-

ri nağıllarla deyil, gerçəklərlə yaşamağa çağırır. Təbii ki, bir çox ermənilər və onların hava-darları bunu həzm edə bilmirlər. Paşinyanın bu mövqeyi Rusiyanın Cənubi Qafqaz siyasətinə böyük bir zərbə, rusların 200 ildə reallaşdırdıqları bir layihənin sonu deməkdir. Rus şovnistləri erməni həmfikirliyi ilə bunu anlamaq bilmirlər. Belə bir durumda onlara şərh verməkdən başqa heç nə qalmır..."

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucovun fikrincə, Rusiyanın indiki bəlalara salan və müharibə acılarını yaşadan məhz onun imperiyapərəst, başqa xalqlar üzərində ağalığ etmək ambisiyalarıdır: "Rusiya istər öz imperiya tarixində, istərsə də SSRİ dövründə həmişə başqa millətləri əzib, müstəmləkə gözü ilə aman-sızcasına sömürüb, hətta məhv edib. Moskva yenə də həmin imperiya ambisiyasındadır. Ukraynaya təcavüzünün səbəbi də məhz müstəqil bir dövləti işğal etmək, onun istədiyi kimi istismar etmək idi.

Məlum idi ki, Rusiyanın Ukraynada müharibəyə başının qarışması onu ambisiyalı siyasətinin reallaşmasında müəyyən güzəştlər etmək məcburiyyətində qoyub. Ancaq Ukraynadakı müharibənin necə nəticələncəyi təkcə Moskvadan deyil, dünyanın yenidən dizayn edilməsində həlledici faktor olacaq. Birinci Qarabağ müharibəsində Ru-

siya torpaqlarımızın işğal edilməsində fəal iştirak etdi. Kreml qorxurdu ki, Azərbaycan Moskvadan qopub özünü Qərbə çevirər. Torpaqlarımızın 20 faiz işğal altında 30 ildən çox qalması da Rusiyanın rolu var. Rusiya bu addımı ilə həm Azərbaycanı, həm də işğalçı Ermənistanı təsir altında saxlamağa çalışdı. Bu qeyri-müəyyənlik, müharibə vəziyyəti ümumilikdə Cənubi Qafqazı gərginlikdə saxlayırdı.

İkinci Qarabağ savaşında düşdüyü durum səbəbilə güclü Azərbaycan-Türkiyə mütəfiqliyi ilə qarşılaşmağın Moskva üçün ciddi fəsadlar verəcəyini nəzərə alıb ermənilərə birbaşa dəstək verməyə risk etməsə də, bu istiqamətdə çalışdı. Azərbaycana qarşı müxtəlif vasitələrlə təzyiq göstərməyə çalışdı. Kreml Stanislav Tarasov kimi rus şovinst ekspertlərin dili ilə Bakıya hədə-qorxu gəlir. Amma bunların heç bir faydası olmadı və Azərbaycan parlaq qələbəni Ali Baş Komandanın rəhbərliyi, xalq-ordu birliyi ilə əldə etdi.

Bu qələbədən sonra Putin keçmiş Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın ərazisi kimi qəbul etdiyini bəyan etdi. Ancaq yenə də Moskva Xankəndidəki separatçılardan gələcək planları üçün ehtiyat variant kimi saxlamağa cəhd göstərdi. Rusiya prezidenti Putin dəfələrlə bildirib ki, erməni baş nazir Paşinyan Azərbaycanın ərazi büt-

övlüyünü və suverenliyini tanıyandan sonra Rusiyanın edə biləcəyi bir şey qalmayıb. Demək, Ermənistan baş naziri də nəhayət anlamağa başladı ki, Moskva onlardan öz məqsədləri üçün maşa kimi istifadə edir, ermənilərin faciələri Krem üçün imperalist planlarına ancaq yarıya bilirdi. Paşinyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanımasını Moskva qəbul etməyərək bunu yanlış sayır. Niyə? Çünki "parçala və hökm sür" siyasəti iflas olur və Cənubi Qafqazda qalma imkanlarını itirir".

Politoloq fikirlərinə bu cür davam etdi: "Tarasov və onun kimi düşünən qafalar anlasalar ki, Cənubi Qafqazlarda sülh və sabitlik Moskva üçün daha sərfəli variantdır, bu amil ümumi Rusiyanın narahat bölgəsi olan Şimali Qafqaz üçün də müsbət impuls verəcək, həmçinin Rusiya ilə Qafqaz xalqları arasında əlaqələrin və münasibətlərin sürətli inkişafına, dost münasibətlərin dərinləşməsinə gətirib çıxaracaq, o zaman təəsüf hissi keçirməyəcəklər. Əgər onlar millətlər arasında qızıqıncılıq etsələr, nifaq salmaqdan əl çəkməsələr, regionda özlərini itirəcəklər.

Erməni politoloq: "Savaş ərafəsindəyik, bu dəfə Türkiyə..."

"Mövcud vəziyyət, inkişaf və səhvlər potensialı baxımından 2020-ci ildəki müharibədən əvvəlki vəziyyətə bənzəyir". Bu sözləri "Alternativ layihələr" qrupunun üzvü Vahe Ovanisyan İrəvanda keçirilən tədbirdə deyib (Axar.az). Onun sözlərinə görə, o zaman da insanlar xəbərdarlıq ediblər ki, fəlakət yaxınlaşır:

"Lakin onun qarşısını almaq mümkün olmadı. Bu dəfə eyni inkişafın qarşısını almaq üçün hər şeyi etməliyik".

Erməni ekspert qeyd edib ki, Ermənistan sürətlə mütəfiqlərini və təhlükəsizlik sistemini itirir, düşmən Bakı isə eyni intensivliklə, xüsusən də Rusiya, Qərb, Çinlə əlaqələr qurur və İranla münasibətlərin ciddi inkişafı planlaşdırılır: "Məsələ qərbpərəst və ya rusiyapərəst siyasət yürütmək deyil, rəşadətli siyasət yürütməkdir. Səhvlərimizə görə biz nəzarətdə olan Ermənistan-Azərbaycan münasibətini Ermənistan-Türkiyə münasibətinə çevirə bilərik".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Psixoloqun saqqalı

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

“Talassemiylə uşaqları xaricdə müalicə” adıyla valideynlərin 1 milyon manata yaxın pulunu əkişdirən dəstənin məhkəməsində hakim “bu xəstəlik haqda informasiyanız var idimi” sualına müttəhim təxminən belə cavab vermişdi: “Xəstəxanada işləyən tanışımız vardı, tibbi tərəfini o bilirdi”.

Ancaq xəstəxanada işləmək hələ tibbi savaddan xəbər verirmi? Şübhəlidir. Elə son günlərdə bəzi təbəbət qurbanlarımızın üzə çıxan əhvalatları bunu göstərir ki, hər xəstəxanada həkim olmaya bilər. Necə ki, hər məktəbdə dərs deyən müəllim olmadığını bizə öyrətdilər.

Özünü tənqidə yanaşsaq, mən özüm də heç jurnalistikanı bitirməmişəm, lakin burada hörmətli oxucularımız üçün cızma-qara edirəm. Hamımız Əbdürrəhim bəyin klassik “Acından təbib” (Molyerin “Zorən təbib” pyesindən təsirlənərək yazdığı güman edirik) hekayəsindəki tacirlərin günündəyik. Orada tacirlər Zəngəzur dağlarından keçərkən - klassiklərin belə siyasi-ictimai işlərdə də daim aktual olması təsadüfi deyil, onların mahiyyətindən doğur - acırlar, yemək üçün çobanlara üz tuturlar. Çobanlar yemək vermir. Bu zaman tacirlər gözü kor çobanı saqqız və əllərinə keçən ot-ələflə guya müalicə edir, əvəzində qara qoyunun kababını yeyirlər. Ən qəribəsi odur ki, hekayənin axırında kişinin gözü açılır. Lakin başına yapışdırılan saqqız qopmur. Ancaq əsas məsələ saqqız deyil ki?

Əsas odur korun gözü açılınsın, bizim də, məşallah, son illər gözümüz açılmaqdadır. Başımız daşdan-daşa deyəcək gözümüz daha iti görür. Elə adam var başına lap yekə daş deyib, o Ayın görünməyən tərəfini də görür.

Bu arada mövzumuza dəxli olmasa da təzə öyrəndiyim ata sözünü yazıram: “Nə başı var ki, nə də xası olsun”. Mükəmməldir.

Sözləşə, bizim təbəbət ocaqlarında adamlar öləndə həkimlər deyirlər ki, nə edək, Allahın işinə qarışmaq olmaz. Adam sağ qalanda isə həkimin uğuru sayılır.

Gözlə metoddur. Bütün sferalara və sahələrə tətbiq etməliyik. Uşaq universitetə girmədi? Allahın işidir. Girdi? Repetitor Bibixanım müəlliməyə dərinə minnətdar, “Nazpəri” şokoladı mükafatına təqdim edirik.

Kəndə qaz gəlir? Neyləyək, alın yazısıdır... Qaz gəlsə, o zaman “ispalkom”un müdiri yoldaş Atayevə təşəkkürümüzü çatdırırıq və sairə.

Yuxarıda öləri toxunduğumuz təbəbət qurbanları təması isə gündən-günə ciddiləşir. Adamlar “klinikə” adı ilə girib ağız-burunlarını düzəltmək istəyirlər, içəridən əyri-burun və çəpgöz şəkildə çıxırlar. Sonra öyrənirlər ki, klinikanın müdiri Pirvəli müəllim qabaqlar Bərdə at bazarında nalbənd olubdur, burun əməliyyatını aparan Gülpəri doxdur isə “Vasmoy”da saunada masajist işləyirmiş, üç aylıq kursa gedib lazerçi olmuşdur.

Bu əhvalatları oxuyandan bəri fikirləşirəm ki, əgər mən redaksiyadan pis yazılarıma görə qovsalar, “Şəfəli burunlar” klinikasına lazer işinə girisə bilərəm. Artıq təcrübəm də var - gənclik illərimdə həyətdəki pişikləri lazer işıqlarıyla oynadıb əylənərdim. Lazerin və əyləncənin nə fərqi var ki? Allah kərimdir.

Bu yaxında bir lotunu da internetdə gördüm, heyran qaldım. Qardaşımız qısa ömründə siyasətçi, biznesmen, QHT-çi, müəllim, çoban, jurnalist, qəssab və sairə bütün mümkün peşələrdə özünü sınaşırdı, indi isə “psixoterapevt” olubdur! Diplomu haçan aldı, necə oxudu, bunlar hamısı sirdir. Əsas elm deyil ki? Əsas görkəmdir, o da qardaşımızda var. Saqqal, qəstüm-filan... Elə bilirsən qarşında Ziqmund müəllim şəxsən durubdur. Hər pasiyentə də Oşodan, Krişnamurtidən-zaddan bir-iki cümlə qırıldadırsan, vəssalam, bəs edir. Hətta adı də psixoterapevt deyil, kliniki imiş! Vah-vah...

Elə qalın, qara saqqalım çıxsın mən də psixoloq olardım... Di gəl, bu andıra qalmış çıxmır. Elə çıxır, güzgüyə baxanda sanıram Çingizxanın əsgərlərindən biriyəm. Çənənin hər tərəfində üç tük psixoloq olmaq çətinidir. Psixoloqun saqqalı birbaşa altışuura işləməlidir.

Yaxşı tük həkimini bilmirsiniz?

Azərbaycan və Ermənistan arasında XİN başçıları səviyyəsində danışıqlar bu dəfə ABŞ-da, NATO-nun yubiley samiti çərçivəsində davam etdirildi. Hərçənd bunu daha çox “saatları yoxlamağa” bənzətmək olar. Çünki sülh müqaviləsinə ən böyük əngəl bəlli - Ermənistan konstitusiyası. Hansı maneəni ki, nazir Ceyhun Bayramov Vaşinqton görüşlərində bir daha xüsusi vurğulayıb.

Bəs hazırda sülh müqaviləsinin və ya sənədin imzalanması yolunda tərəflər yolun harasındadır? Suala əcnəbi təhlilçilərin birmənalı cavabı yoxdur.

“Bu il Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin əldə olunması ehtimalı 50/50-yədir”.

ABŞ-dakı Karnegi Fondunun eksperti Tomas De Vaal irəli sürüb.

“Məncə, digər problem odur ki, əgər biz sülh müqaviləsindən bəhs ediriksə, orada bəzi şeylər olmayacaq. Məsələn, hazırda mən başa düşdüyüm qədər sülh müqaviləsində Naxçıvana keçid marşrutu ilə bağlı heç nə yoxdur. Böyük ehtimalla da olmayacaq. Ona görə də bu hələ həll edilməsi gereken çox çətin problemdir. Üstəlik, çoxlu humanitar məsələlər var ki, onların da həll edilib-edilməyəcəyi bilinmir”, - o bildirib.

De Vaal qeyd edib ki, yaxın gələcəkdə tərəflərin hər şeyi əhatə edəcək müqavilə imzalayacağına inanmır: “Belə sənədlər həddən artıq əhatəli olur və adətən onların üzərində çox uzun müddət işçi qrupları işləyir. İndi aydındır ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında toplanıb qalmış çoxlu tarixi məsələlər var. Onları isə sürətli həll etmək çətinidir. Ona görə də müqavilə imzalanarsa, bu, ümumi prinsipləri olan çərçivə razılaşması olacaq”. Onun fikrincə, razılığın əldə olunmasından sonra belə Azərbaycan və Ermənistan hər biri bunu fərqli şəkildə şərh etməyə çalışa bilər: “Məhz buna görə erməni tərəfinə beynəlxalq iştirak çox vacibdir. Bu, məsələn, sülh prosesini dəstəkləyən BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnaməsi ola bilər. Üstəlik, burada Qərbin açıq maraqları var. Digər sual o olacaq ki, Rusiyanın maraqları nədir? Ona görə də indi ümumi kontekst çox yaxşı deyil. Amma digər tərəfdən nə Azərbaycan, nə də Ermənistanın yeni böyük konflikt istədiyini düşünürəm. Məncə, ən yaxşı xə-

Bakı qərarını verib - BMT TŞ-nin çıxaracağı o qətnamə...

Bu il İrəvanla imzalanacaq sənədin adı nə olacaq, orada nələr olmayacaq? - analitiklərin şərh, gözləntilər

bər heç kimin müharibədə maraqlı olmamasıdır”.

Azərbaycanlı analitiklər bu xüsusda nə düşünür? De Vaalın ehtimal və gözləntilərinə bölüşürmü? Zəngəzur dəhlizi gerçəkdenmi reallaşması çox qəliz məsələdir? Başqa yandan, Dağlıq Qarabağ konfliktinin tarixi göstərdi ki, BMT TŞ-nin qətnamələrinin qara qepiklik dəyəri yoxdur, əgər haqlı tərəf güclü deyilsə. O zaman sülh sənədi məsələsinin BMT TŞ-yə çıxarılmasının nə əhəmiyyəti?

Politoloq Elxan Şahinoğluna görə, nazirlərin Vaşinqton görüşü xüsusi nəticəyə hesablanmamışdı, sadəcə, Blinken onların NATO-nun toplantısına qatılmasından istifadə edərək növbəti dəfə moderatorluq funksiyasını yerinə yetirib: “Görüşdən sonra verilən açıqlamada tərəflər Azərbaycan və Ermənistanın sülh və dövlətlərarası münasibətlərin qurulması haqqında tarixi sazişin yekunlaşdırılması istiqamətində əldə olunmuş irəliləyişi qeyd edib və bu istiqamətdə işi davam etdirməyə razılaşıblar.

Bu ümumi sözlərdir, nə qədər ki, Ermənistan Konstitusiyasında dəyişiklik həyata keçirilməyib, sülh sazişinin imzalanması mümkün deyil. Buna baxmayaraq, tərəflər ümumi niyyətləri ifadə edən çərçivə sazişini ilin sonuna qədər imzalaya bilər. Vaşinqtonun çalışdığı da məhz budur”.

Siyasi icmalçı Aqşin Kərimov hesab edir ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında yekun sülh üçün yaxınlaşma tendensiyası artıqca problemli məsələlərin miqyası üzrə də yeni narrativlər ortaya çıxır: “Ona görə ki, Ermənistan sülh gündəliyini Rusiya və Qərb arasındakı rəqabət üçün səhnə etməyə çalışır. Azərbaycan isə bu təhlükəli tendensiyanı zərərsizləşdirməkdən ötrü Ermənistan qarşısında yeni şərtlər irəli sürür. Ermənistanda konstitusiyanın dəyişdirilməsi tələbinin Azərbaycan tərəfindən qaldırılması irəvanın regiondakı realıqları dəyişdirmək planlarına qarşı kontur addımlardır”.

Təhlilçinin fikrincə, buna baxmayaraq Azərbaycanla Ermənistan sülh sazişi üçün lazım olan təməl daşlarını qoya bilib: “Müs-

bət impulsar və qarşılıqlı razılaşmalar əsasında verilən qərarlar, o cümlədən sərhədlərin delimitasiyası sülhə olan ümidləri artırır. Azərbaycan təkcə Ermənistanla sülh gündəliyi deyil, həm də Ermənistan-Türkiyə arasında normallaşmanın və regionda mühüm geosiyasi dəyişikliyin açarı üzərində işləyir. Amma Ermənistanın Rusiyadan siyasi və hərbi cəhətdən uzaqlaşmaq, əvəzində tamamilə Qərbin ağışına sığınmaq barədə düşünməsi regiona müdaxilə təhlükələrini də artırır. Azərbaycan bu müdaxilələrin qarşısında dayanaraq sülh gündəliyini irəlilətməyi hədəfləyir, ancaq qırmızı cizgilərinin keçiləcəyi təqdirdə güc tətbiqi ssenarisini də diqqətdə saxlayacaq”.

Siyasi ekspert Məhəmməd Əsədullazadə bütün hallarda artıq hansısa vasitəçinin təşəbbüsü ilə keçirilən görüşlərə ehtiyac olmadığı qənaətinə gəlir: “Azərbaycan və Ermənistan danışıqları ikitərəfli formada aparır və kifayət qədər də effektivdir. Yəni bizim artıq nə ABŞ, nə Avropa Birliyi, nə də Rusiyanın vasitəçiliyinə ehtiyacımız var. Hər bir mümkün vasitəçi çalışır ki, gələcək sülh müqaviləsində onun da marağı nəzərə alsın. Hər birinin də məqsədi Cənubi Qafqazda özünə yer etmək və proseslərə müdaxilə imkanı əldə etməkdir. ABŞ-ın da, Rusiyanın da, Avropa Birliyinin də məqsədi budur. Bakı və İrəvan qərarını verib: yola vasitəçilərsiz davam edəçək”.

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

İyulun 10-unda, Vaşinqtonda ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenin iştirakı ilə ABŞ-da səfərdə olan Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanla görüşü keçirilib. Bu barədə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi X sosial şəbəkəsində paylaşım edib. NATO samiti çərçivəsində baş tutan görüş Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi və münasibətlərin normallaşmasına həsr olunub. Xarici İşlər Nazirliyindən həmçinin qeyd olunub ki, görüş Entoni Blinkenin təşəbbüsü ilə keçirilib.

Görüşdən sonra verilən açıqlamada bildirilib ki, Blinken Bayramov və Mirzoyanla sabit və layiqli sülh sazişi istiqamətində əldə olunmuş irəliləyişləri müzakirə edib və tərəfləri mümkün qədər tez bir zamanda razılaşdırmanı yekunlaşdırmaq üçün gələcək addımları atmağa həvəsləndirib. Dövlət katibi həmçinin regional əlaqələrin təşviqi istiqamətində sülhün vacibliyini vurğulayıb, onun sözlərinə görə, bu, bütün Cənubi Qafqazın maraqlarına cavab verir (Modern.az).

Siyasi ekspertlər isə deyirlər ki, nə qədər ki, Ermənistan konstitusiyasında dəyişiklik həyata keçirilməyib, sülh sazişinin imzalanması mümkün deyil. Amma tərəflər ümumi niyyətləri ifadə edən çərçivə sazişini ilin sonuna qədər imzalaya bilərlər. Vaşinqtonun çalışdığı da məhz budur. Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan növbəti dəfə bildirib ki, rəsmi İrəvanın Azərbaycanla ən qısa müddətdə Cənubi Qafqaza sabitlik gətirəcək sülh müqaviləsi imzalamaq üçün siyasi iradəsi var.

Görüşdə sürpriz qərarların qəbul olunmayacağı, fəvqəladə hadisənin baş verməyəcəyi əvvəldən belli idi. Hətta son günədək nazirlərin görüşünün keçirilməsi də sual altında idi. Heç şübhəsiz ki, burada Ermənistanın destruktiv mövqeyi əsas səbəblərdən biridir. Həmçinin rəsmi İrəvan sülh prosesini pozmaqdan, yekun razılaşmanı imzalamamaqdan ötrü hər cür fitnəyə əl atmaq iqtidarındadır.

Yeri gəlmişkən, ötən il Vaşinqton prosesi çərçivəsində görüşlər keçirilsə də, davamı gəlmədi. Sonrakı dövrlərdə Rusiyanın da Vaşinqtonun moderatorluq etdiyi danışıqlara əsəbi reaksiyasını müşahidə etdik. Azərbaycan ən yüksək səviyyədə bəyan edib ki, danışıqların ikitərəfli qaydada aparılması yeganə uğurlu formuladır. Üstəlik, bu təşəbbüs özünü doğruldub, tarixdə ilk dəfə olaraq ikitərəfli danışıqların nəticəsində Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyasına başlanılıb. Belə olduğu halda,

ABŞ-ın sülh masası - Ermənistanla sənədi kim imzaladacaq?

Okeanın o tayındakı görüş nəticəsiz bitdi; Paşinyan vaxtı uzatmaqla ölkəsini dalanda saxlamaq istəyir? "Blinken və komandası sülhdən danışarkən vaxt üzərində yox, fakt üzərində fokuslanmalıdır"

ziddiyyətləri tətikləyən vasitəçiyə niyə ehtiyac olmalıdır ki?

Bu arada ABŞ dövlət katibi Entoni Blinken almaniyalı həmkarı Annalena Berbokla Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması ətrafında fikir mübadiləsi aparıb. Musavat.com Report-a istinadla xəbər verir ki, bu barədə amerikalı diplomat sosial şəbəkədə yazıb. "Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Berbok ilə görüşərək Ukraynaya dəstək, Qezza zolağında atəşkəsin təmin edilməsi və Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh sazişinin əldə edilməsində irəliləyiş müzakirə etdik", - ABŞ-ın baş diplomati qeyd edib. Göründüyü kimi, ABŞ ilin əvvəlindən Türkiyə ilə müştərək qaydada prosesə dəstək vermək niyyətini digər platformalarda da xatırladı.

Bəs ümumiyyətlə, budəfəki ABŞ masası nə vəd edir? Sülh prosesi yeni stimula qazanacaq, yoxsa sadəcə, "ağ qoşa" qoyulacaq? O zaman belə görüşə nə lüzum? Yoxsa Amerika Ermənistanın "əlin-dən" tutmaq istəyir? Danışıqların növbəti raundu harada keçirilə bilər? Bundan əlavə, Vaşinqton danışıqlarına Rusiyanın qıcıqlı reaksiyası ola bilərmi?

Deputat Sahib Aliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan Ermənistanla ikitərəfli format xaricində heç bir danışıq aparmır və aparmayacaq: "Bu

baxımdan götürdükdə ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenin iyulun 10-da Vaşinqtonda təşkil etdiyi üçlü görüş sülh danışıqları yox, sadəcə, Vaşinqtonun bu yöndə səy göstərdiyinin sərgilənməsi idi. Siz Azərbaycan və Ermənistanın xarici işlər nazirlərinin Vaşinqton səfərlərinin nəticəsi olaraq Blinkenə nə üçün təşəkkür etdiklərinə diqqət yetirənsiz, bizim də, qarşı tərəfin də bu görüşü necə qiymətləndirdiyini açıq-aydın görəcəksiniz. Azərbaycanın xarici işlər naziri X-də NATO-nun Vaşinqton sammitində özünə və heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə, Ararat Mirzoyan isə üçlü görüşün təşkilinə görə Blinkenə təşəkkür etdiklərini bildirir. Demək ki, bir daha vurğulayırıq, Azərbaycan Ermənistanla ancaq ikitərəfli format çərçivəsində danışıqlara üstünlük verir və bu baxımdan həmin üçlü görüşdən heç bir gözləntisi yox idi".

S.Aliyev qeyd etdi ki, irəvəndakılar bu görüşə Ermənistan konstitusiyasına dəyişiklik edilmədən, havadarlarının yardımı ilə tez-tələsik bir çərçivə sənədinin imzalanması üçün növbəti fürsət olaraq yanaşırdılar: "Haylar, onlardan da çox havadarları hətta orada Qarabağ tərəkənlərin geri qaytarılması məsələsinin də əksini tapmasına çalışırlar. Bununla bağlı Azərbaycanın mövqeyi ən yüksək səviyyədə açıqla-

nıb və kimin nə istəməsindən, payızda nəyə hazırlaşmasından asılı olmayaraq biz Ermənistan konstitusiyasında ölkəmizə qarşı ərazi iddiası aradan qaldırılmayınca, hətta çərçivə sənədi belə imzalamaq niyyətində deyilik.

Azərbaycanlıların indi Ermənistan adlanan torpaqlardakı yurd yerlərinə dönüşünə izn verilmədiyi təqdirdə Qarabağı tərəkənlər gədən hayların da geri qayıtmaları mümkün-süzdür. Ona görə də Blinken və komandasındakılar Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhdən danışarkən vaxt üzərində yox, fakt üzərində fokuslanmalıdırlar. Yeni deməli və dedirtməli deyillər ki, iki ölkə arasında sülh bir aya mümkündür. Deməlidirlər ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhə qarşı birçə əngəl qalıb, o da ikincinin öz konstitusiyasına dəyişiklik etməsi ilə aradan qalxa bilər".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov isə bildirdi ki, Azərbaycan Ermənistanla bütün platformalarda sülh proseslərini və sülh müqaviləsinin bağlanması müzakirə etməkdən imtina etməyib: "İstisna Fransa prezidentinin iştirak etmək istədiyi və Avropa İttifaqının təşkil etmək istədiyi görüş olub. Onun da səbəbləri məlumdur. Vaşinqtonda NATO-nun 75 illiyinə həsr olunmuş Zirvə görüşü çərçivəsində ABŞ dövlət katibi Blinken-

nin iştirakı ilə keçirilən görüş də belə görüşlərdəndir. Əlbəttə, dialoq hər zaman vacibdir. Amma mən bu görüşün sülh müqaviləsi imzalanması istiqamətindəki səylərə əsaslı təsir edəcəyini düşünmürəm".

S.Məmmədov bildirdi ki, əslində Qazaxıstandakı (may, 2024 - red.) görüş daha səmərəli idi: "Hazırda sülh müqaviləsinin imzalanmasına gedən yolda mövcud olan ciddi problemlər qalmaqdadır. Bu, ilk növbədə Ermənistanın Azərbaycana və Türkiyəyə olan ərazi iddiasının Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsi və konstitusiyasında qalması ilə bağlıdır. Ermənistanın ali qanununda öl-kəmizə qarşı ərazi iddiasının qalması sülh müqaviləsinin həyata keçirilməsinə əngəl olur. Sülh müqaviləsi beynəlxalq razılaşma kimi statusuna görə konstitusiyadan aşağı statuslu sənəddir. Bu baxımdan müstəqillik bəyannaməsi və konstitusiyada Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları qaldıqca əhatəli və tam sülh müqaviləsinin bağlanması mümkün olmayacaq. Çərçivə sənədi ola bilər, hansısa məsələlər açıq qalmaqla bir sənəd də imzalana bilər. Amma bu, son sənəd olmayacaq".

Ekspert əlavə etdi ki, ikinci məsələ sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyasıdır: "Bu proses başlansa da müəyyən mərhələdə çə-

tinliklər yaranacaq. Ermənistanın bəzi hissələrdə mübahisə yaradacağı gözlənilir. Nəhayət, Zəngəzur dəhlizi məsələsi. Əslində sonuncu məsələ o qədər də mürəkkəb deyil. Ermənistan heç nə itirmir, əksinə, qazanır. Vaşinqton görüşü ABŞ üçün daha vacib idi. Onlar özlərini sülhpərvər, sülh müqaviləsinin bağlanmasında maraqlı tərəf kimi göstərmək istəyir. Digər tərəfdən, Cənub Qafqazda məsələlərin həllində əhəmiyyətli rola malik olmalarını göstərməyə cəhd edirlər. Gürcüstanla ABŞ və Avropa İttifaqı arasında yaranan gərginlikdən sonra Qərbin Cənubi Qafqazda forpostu rolunu Ermənistanın oynayacağına ümid edirlər. Amma bu da çətin məsələdir. Bir daha qeyd edim ki, belə görüşlərin olması normaldır və yaqın ki, başqa platformalarda və ya ikitərəfli qaydada təmaslar davam edəcək. Amma əsas məsələ odur ki, istənilən sülh prosesi ilk növbədə Azərbaycanın və Ermənistanın maraqlarına uyğun bağlanmalıdır. Üçüncü tərəflərin maraqları isə hələ ki prosesə töhfədən çox ziyan vurmaqdadır".

Bu arada, Modern.az-ın məlumatına görə, Ermənistan mətbuatı yazır ki, baş nazir Nikol Paşinyan bu yaxınlarda tamamilə yeni konstitusiya layihəsi hazırlamaq üçün komissiya yaratmaq barədə sərəncam imzalayıb. Yeni Paşinyan konstitusiyaya düzəlişlər etmək niyyətində deyil, yenisini hazırlamaq istəyir. Erməni politoloqlar deyirlər ki, Paşinyan parlamentin hazırkı komitəsinin iki ilə yaxındır davam edən konstitusiyaya islahatı cəhdlərini ləğv edib. Paşinyanın yaratdığı digər problem odur ki, o, sözügedən komitəyə yeni konstitusiya layihəsi hazırlamaq üçün 2026-cı ilin sonuna qədər möhlət verib. Haqlı olaraq bildirilir ki, Paşinyanın mövqeyi daha iki il yarım ərzində Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamayacağı anlamına gəlməyə əsas yaradır. Görünür, Paşinyan həm vaxt qazanır, həm də...

Beləcə, okeanın o tayında keçirilən daha bir görüş nəticəsiz bitdi. Əslində sülhün açarı Azərbaycan Prezidentinin təqdim etdiyi ünvandadır - konstitusiya dəyişiklikləri ilkin addım olmalıdır. Paşinyan bu istiqamətdə addımların anon-sunu verib, amma prosesi uzatmaq heç də onun xeyrinə olmaya bilər, çünki reytingi günbəgün azalır. Kim bilir, bəlkə ölkəsinin dalanda qalmasından məmnundur.

Q.E.PASASOY, "Yeni Müsavat"

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) hesablamlarına əsasən iyun ayında dünya ərzaq qiymətlərinin məcmu göstəricisi sabit qalıb. Buna taxılın qiymətindəki azalmanın bitki yağı, şəkər və süd məhsullarının bahalaşmasını kompensasiya etməsi səbəb olub.

2024-cü ilin iyun ayında FAO-nun Ərzaq Qiymətləri İndeksi (FPPI) orta hesabla 120,6 bənd olmaqla may ayı ilə müqayisədə dəyişməyib. Hətta üç aylıq artımdan sonra stabilləşmə olsa belə, FPPI əvvəlki illə müqayisədə hələ də 2,1 faiz aşağıdır.

Iyunda taxılın qiyməti indeksi 115,2 bənd təşkil edib ki, bu da may ayından 3,5 bənd (3 faiz), 2023-cü ilin iyun ayından isə 11,4 bənd (9 faiz) aşağıdır. Azalmaya ABŞ-da qarğıdalı sahələrinin artması və Şimal yarımkürəsində məhsul yığılması kampaniyası ilə bağlı mövsümi dalğalanmalar səbəb olub. Qazaxıstan və Ukrayna da daxil olmaqla, bir sıra ixracatçı ölkələrdə məhsul perspektivlərinin yaxşılaşdırılması, həmçinin Türkiyənin müvəqqəti idxal qadağası qiymət təzyiqini yumşaldır.

Bitki yağının qiymət indeksi 4 bənd artaraq 131,8 bənd təşkil edib ki, bu da 2023-cü ilin martından bəri ən yüksək səviyyədir. Palma, soya və günəbaxan yağı üçün kotirovkaların artması Amerika qitəsində bioyanacaq sektorunun tələbi və Qara dəniz regionunda ixrac təklifinin azalması ilə əlaqədardır.

Südü qiymət indeksi may ayı ilə müqayisədə 1,5 bənd artaraq 127,8 bənd təşkil edib və ötən ilin iyun ayı ilə müqayisədə 7,9 bənd (6,6 faiz) yüksək olub. Kərə yağı qiymətləri artan qlobal tələb, Qərbi Avropada tədarükün mövsümi azalması və Okeaniyada ehtiyatların azalması səbəbindən son iki ilin ən yüksək səviyyəsinə qalxıb. Yağsız süd və qurudulmuş südün də qiymətləri artıb.

Şəkərin qiymət indeksi üç aylıq enişdən sonra 2,3 bənd artaraq 119,4 bənd təşkil edib. Bahalaşmaya Braziliyada may ayında gözləniləndən daha aşağı məhsul yığılması səbəb olub. Qiymətlər, həmçinin Hindistanın musson dövrü ilə bağlı pozğunluqlar və AB məhsul perspektivlərinə aşağıya doğru düzəlişlər etməklə artırılıb və bu, dollara nisbətə realın zəifləməsi ilə qismən kompensasiya edilib.

Bununla yanaşı, ətin qiymət indeksi may ayı səviyyəsindən faktiki olaraq dəyişməyərək 116,9 bənd

Özünü təmin edə bilməyən ölkələr risklə

Üz-üzə - ərzaq təhlükəsizliyimiz nə yerdədir?

İqlim dəyişikliyi dünyada əsas kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalını məhdudlaşdırıb; Azərbaycanın da vaxtı daralır...

təşkil edib və ötən illə müqayisədə 2,1 bənd (1,8 faiz) aşağı olub. FAO-nun məlumatına görə, quş ətinin dünya bazarında ucuzlaşması quzu, donuz və mal ətinin bahalaşması ilə kompensasiya edilib. Əhəmiyyətli ixrac tədarükünə baxmayaraq, yüksək idxal tələbinin davam etməsi səbəbindən mal ətinin qiymətləri artıb. FAO qeyd edir ki, mal ətinin qiymətləri ümumilikdə sabit qalıb, donuz ətinin qiymətləri isə yüksək idxal tələbinin təsiri altında artıb.

Azərbaycanda 2024-cü ilin iyun ayında istehlak qiymətləri indeksi 2023-cü ilin iyun ayına nisbətən 1,1 faiz, o cümlədən qida məhsulları, içkilər və tütün məmulatları 0,2 faiz, qeyri-qida məhsulları 1,0 faiz, əhaliyə göstərilmiş ödənişli xidmətlər 2,4 faiz təşkil edib. 2024-cü ilin iyun ayında istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 0,01 faiz azalıb, yanvar-iyun aylarında isə əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 0,7 faiz artıb.

Cari ilin iyun ayında əvvəlki aya nisbətən ayrı-ayrı qida məhsullarından daha çox ucuzlaşma qarabaşaq yarmasının, təzə balığın, pasterizə olunmamış üzli südün, günəbaxan və qarğıdalı yağlarının, bananın, giləsin, alçanın, əriyin, pomidorun, xiyarın, şirin bibərin, badımcanın, göy lobya-

nın, süfrə çuğundurunun, yerkökünün, sarımsağın, baş soğanın, kartofun, bahalaşma isə əsasən unun, makaronun, mal və qoyun ətinin, yumurtanın, zeytun yağının, limonun, almanın, çiyələyin, kivi, ağ kələmin, göyərtinin qiymətlərində müşahidə olunub.

Məlumdur ki, ərzaq təminatı aqrar sektorun həyatına keçirilir. Kənd təsərrüfatı, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə dünya iqtisadiyyatının əsas tərkib hissəsidir. Bu, bütün dünyada əsas qida, gəlir və məşğulluq mənbəyidir. Kənd təsərrüfatı istehsalında əhəmiyyətli artım olmayan və ərzaq idxalından asılı olan dövlət irəliləyişə nail ola bilmirlər - məhz buna görə də kənd təsərrüfatının qlobal iqtisadi artıma töhfəsi son bir neçə ildə əhəmiyyətli dərəcədə artıb.

Dünyanın dörd aparıcı qida istehsalçısı - Çin, Hindistan, ABŞ və Braziliya - böyük əhalinin, geniş ərazilərin və məhsul istehsalı üçün əlverişli iqlimin üstünlüklərini bölüşür. Digər bir çox məhsullar üzrə olduğu kimi, aqrar istehsalda da birinci olan Çin dünya əkin sahələrinin 7 faizinə sahibdir, dünya əhalisinin 22 faizini ərzaqla təmin edir. Çin dünyanın ən böyük quş əti, yumurta, meyvə, tərəvəz, taxıl və pambıq istehsalçısıdır.

Bununla belə, üç əsas məhsul - buğda, düyü və qarğıdalı - Çinin ümumi ərzaq istehsalının 90 faizdən çoxunu təşkil edir. Çin ildə 500 milyon ton tərəvəz istehsal edir ki, bu da qlobal istehsalın 50 faizini təşkil edir.

İkinci böyük kənd təsərrüfatı istehsalına malik olan Amerika Birləşmiş Ştatları kənd təsərrüfatı tədqiqatları ilə tanınır və eyni zamanda dünyanın ən qabaqcıl kənd təsərrüfatı texnologiyalarına malikdir. ABŞ elmi əsaslara, qabaqcıl texnika və məhsul analizinə əsaslanan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı üzrə dünya liderlərindən biridir. ABŞ-ın əkin sahəsinin 90 faizini qarğıdalı, soya, buğda, pambıq və çəmənliklər tutur - bütün bu bitkilər qida və heyvan yemi üçün becərilir. ABŞ-da kənd təsərrüfatı istehsalı 1990-cı ildən bəri 5 faiz artıb.

Dünyanın ən böyük qəhvə istehsalçısı olan Braziliya kənd təsərrüfatının həcminə görə üçüncü yerdədir. Kənd təsərrüfatı Braziliyanın ümumi ərazisinin 42 faizini tutur. Əsas kənd təsərrüfatı məhsullarına qəhvə, şəkər, soya, man-yok, düyü, qarğıdalı, pambıq, yeməli lobya və buğda daxildir. Braziliya həm də dünyanın ən böyük taxıl, soya, qarğıdalı, banan və

şokolad istehsalçısıdır. Ölkə ərazisinin 7 faizini soya tutur. Son iki onillikdə Braziliyanın kənd təsərrüfatı ÜDM-in 25 faizini təmin edib.

Kənd təsərrüfatı istehsalının həcminə görə dünyada dördüncüsü olan Hindistanın bağcılıq və heyvandarlığın daxil olduğu ümumi kənd təsərrüfatı ÜDM-i qlobal kənd təsərrüfatı məhsulunun 60 faizini təşkil edir. Dünyada pambıq, düyü, buğda, fıstıq, şəkər qamışı, meyvə, tərəvəz və şəkər istehsalına görə ikinci yerdədir. Hindistanlılar gəlirlərinin təxminən 58 faizini kənd təsərrüfatından alırlar. Son statistik məlumatlara görə, əhalinin təxminən yarısı gəliri ilk növbədə kənd təsərrüfatı məhsullarından alır. Bundan əlavə, kənd təsərrüfatının Hindistanın ÜDM-ə töhfəsi 2020-21-ci illərdə 19,9 faizə yüksəlib.

Dünya kənd təsərrüfatı istehsalında 5-ci yerdə Rusiya gəlir. Rusiya dünyada ki bütün əkin sahələrinin təxminən 10 faizinə sahibdir. 2000-ci illərdən etibarən Rusiya kənd təsərrüfatı ölkə iqtisadiyyatının ən fəal və uğurla inkişaf edən sahələrindən biri olub.

Qlobal kənd təsərrüfatı istehsalı baxımından qardaş Türkiyə 10-cu yerdədir. Bu ölkə geniş çeşiddə kənd təsərrüfatı bitkilərinin, o cümlədən fındıq, şabalıd, ərik, alça, əncir, zeytun, tütün və çayın ixracında da yüksək mövqeyə malikdir. Kənd təsərrüfatı Türkiyənin əsas sənayesidir, ölkə iqtisadiyyatının 8 faizini təşkil edir və işçilərin 25 faizini işlədir. Dövlət tərəfindən dəstəklənən kənd təsərrüfatının əsas sahələri buğda, arpa, qarğıdalı, şəkər çuğunduru, kartof, pomidor, üzüm, alma, qarpız və süd istehsalıdır. Türkiyədə ən çox yayılmış kənd təsərrüfatı məhsulları arasında ərik, albalı,

fındıq, əncir, heyva və xaxxaş da var. Dağlıq ərazilərdə quşçuluq mühüm sahədir. Dünya kənd təsərrüfatı məhsullarının 25 faizini Türkiyə istehsal edir; Ölkədə ən populyar taxıl bitkisi buğdadır.

Bütün dünya əhalisinin özünü qidalandırmaq məcburiyyətində olmasına baxmayaraq, kənd təsərrüfatı istehsalı qeyri-mütənasib olaraq ən böyük ölkələrdə və əkinçilik rayonlarının ən əlverişli iqlimə malik olduğu ərazilərdə cəmləşib. Kənd təsərrüfatı məhsullarının qlobal ticarəti getdikcə genişlənsə də, bu istehsalın böyük hissəsi hələ də istehsalçı ölkələrdə istehlak olunur, buna görə də əhalinin sayı heç də az əhəmiyyət kəsb etmir.

Qlobal iqlim dəyişikliyi dünyada əsas kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı imkanlarını sürətlə məhdudlaşdırır. Bu, ölkələri az sahədən daha çox məhsul götürmək üçün müxtəlif üsullara əl atmağa vadar edir. Bu sahədə genetik dəyişikliklərə qədər gedən ölkələr yüksək məhsuldarlığa nail olurlar. Lakin belə üsullarla əldə olunan məhsulların onlarla qidalanan canlılara, o cümlədən insanlara mənfi təsirləri getdikcə artır. Bu, dünyanı düşündürən əsas problemlərdən birinə çevrilməkdədir.

Azərbaycan əksər əsas ərzaqlarla özünü tam təmin etmək gücündə olmayan ölkələrdəndir. Bu isə getdikcə azalan qida istehsalı fonunda ölkəmiz üçün çox ciddi çağırışlar formalaşdırır. Hələlik Azərbaycan bu çağırışlara effektiv cavab mexanizmlərinə nail ola bilməyib. Ölkəmizin həm də qlobal iqlim dəyişikliyinə ən çox məruz qalan ölkələrdən biri olduğunu nəzərə alsaq, ərzaq təminatında təhlükəsizliyə nail olmaq üçün elə də çox vaxtımızın qaldığını söyləyə bilmərik.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Bu yaxınlarda Bakı-nın Binəqədi rayonu, Biləcəri qəsəbəsində ağcaqanad dərmanının yanğına səbəb olması sözügedən vasitələrin təhlükəsizliyi məsələsini gündəmə gətirib. Bu cür vasitələrin həm təhlükəsizlik, həm də sağlamlıq baxımından riskləri var.

Mövzu ilə bağlı Ölkə.Az-a danışan **həkim-toksikoloq İnci Bağirova** deyib ki, ağcaqanad dərmanları tənəffüs yolları xəstəlikləri olan adamlara zərərli ola bilər: "Belə dərmanlar ancaq allergik reaksiya verə bilər, bundan artıq zəhərlənmə verməyəcək. Yəni astma, bronxit xəstələrindən söhbət gedir. 35 ildir toksikologiyada işləmişəm, amma hələ ağcaqanad dərmanından zəhərlənənlərin mürciəti etdiyini görməmişəm. Bu vasitələr nadir hallarda zəhərlənmə verə bilər".

Pediatr Ayten İsmayilzadə isə bildirib ki, ağcaqanad dərmanları birdən-birə zəhərlənmə verməyə də, toksik yüklənmə yaradır və fəsadları sonradan üzə çıxır: "Ağcaqanada qarşı bu tip vasitələrdən istifadə etməyin. Təsəvvür edin ki, uşağınız daim siqaret tüstüsü ilə nəfəs alır. Ya da hər gün evinizə şin, rezin, təkər tüstüsü dolur. Əlbəttə, sizi sadəcə pis qoxu deyil, uşağın sağlamlığına dəyə biləcək zərər də narahat edir. Yəni bunların qoxusu olmasa da, bilirsiniz ki, tüstüsü orqanizmə ziyanlıdır.

Əslində heç bilmirik ki, ağcaqanada qarşı vasitələrin tərkibində nə var. Çoxunun üzərində qeyd edilmir. Amma bili-

Hər evdə olan risk: bunu qətiyyənlə etməyin - xəbərdarlıq

Pediatr əlavə edib ki, ağcaqanad dərmanlarından hamilələrin və uşaqların otağında istifadəsinə qətiyyənlə yol vermək olmaz: "Bədən daxilində böyüyən uşaq doğulduqdan sonra da inkişafa davam edir. İnkişaf edən yeni bölünüb çoxalan hüceyrələr üçün hər cür toksik maddə təhlükəlidir. Böyüklərə də olmaz, amma özünü bilirsiniz. Əsas uşaq və hamilələr uzaq olsun. Nəzərə alsaq ki, bu maddələr ağcaqanadın sinirlərini

zədələyir, deməli, onun sinir hüceyrə tropluğu var. İnsan sinir hüceyrələrində də toplanıb zədələyə bilər. İllər sonra yaranan xəstəliklərin öncəsi toksik yüklənmə ilə əlaqəsini təəssüf ki, unuduruq. "Uşağı ağcaqanad pis günə qoyur" deyirsinizsə, o zaman onun yatağına tənzifdən miçetkən düzəldin. Ağcaqanadın səbəb olduğu neqativ yerli reaksiya zamanı isə fenistil gel, hidrokortizon məlhəm istifadə edə bilərsiniz".

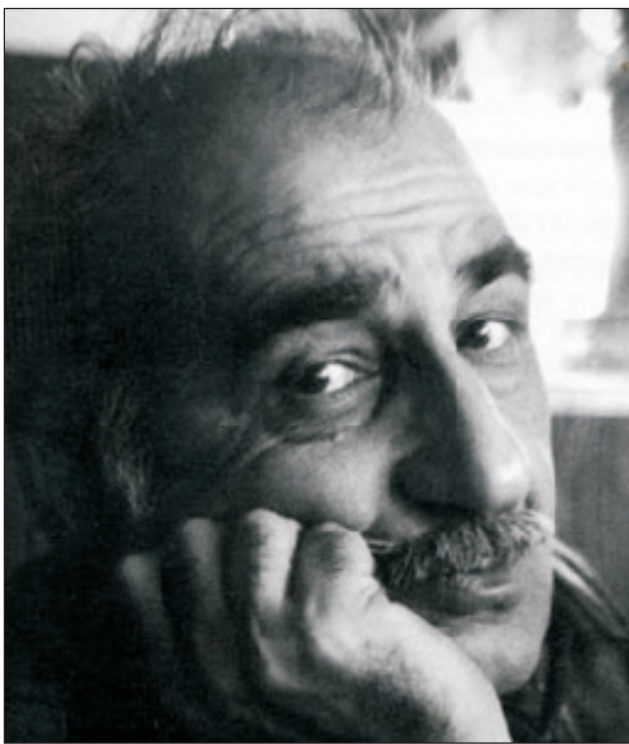
Aktrisa ilə evlənib sənətdən uzaqlaşdırdı, Şəkidən Moskvaya qədər... - Ocaqovun son arzusu

Onun ekran həyatı verdiyi kinolarda hər şey bir başqadır, tam fərqlidir. Hamımızdan bir parça var sanki o filmlərdə. Zaman-zaman "Sən niyə susursan?" dediyimiz də oldu, "Ölsəm bağışla" dediyimiz də... Gah Zaur olub elə gözəl Təhminələr sevdik, gah da Təhminə olub öz sevgimizi ürəyimizdə sakitcə gömdük. "Həm ziyarət, həm ticarət"imiz də az olmadı. Biz belə böyüdük. Budur "Rasim Ocaqov kinosu".

Dünən - 11 iyul Azərbaycan kinematografiyasının ən sevilen filmlərinə həyat verən, görkəmli rejissor Rasim Ocaqovun anım günü idi.

Şəkidən Bakıya, paytaxtdan Moskvaya uzanan uğur yolu

Şəkidə dünyaya göz açan Rasim Ocaqov hələ lap erkən yaşlarından fotoya böyük maraq göstərirdi. Həvəskar şəkillər çəkəndə, arzusu geoloq olmaq idi. Bir günün içində möcüzəli kino aləmi onu necə öz seyrinə salırsa, geologiyasını kinematografiyaya dəyişir. Günlərin birində Şəkidə sənədli film çəkilişlərinə gələn qrupun iş prosesi onu çox uzaqlara, Moskvaya kimi aparıb çıxarır. 1956-cı ildən "Azərbaycan-film" kinostudiyasında quruluşçu-operator kimi çalışmağa başlayır. "Əsl dost", "Bizim küçə", "Mən

rəqs edəcəyəm", "Sən niyə susursan?" və "Skripkanın sərgüzəşti" filmlərində Rasim Ocaqov Azərbaycan kinosunda operatorluq sənətinin ən layiqli nümunələrini yaradıb.

Operatorluqdan rejissorluğa

Daxilindəki zəngin yaradıcılıq ruhu operatorluqla da kifayətlənir. Ürəyindəkiləri xəyaldan gerçəyə çevirmək, daha böyük planları reallaşdırmaq üçün 1977-də ildə M.A.Əliyev adına ADİ-nin rejissorluq fakültəsini bitirir.

Və beləcə Azərbaycan kinosu bütün dövrlərin ən istedadlı rejissorlarından birini qazanır. O, yalnız film çəkməklə işini bitmiş hesab etmirdi. Həm film çəkdi, həm də Azərbaycan kinosu üçün peşəkar kadrlar yetişdirdi. Onun kinoda kəşf etdiyi aktyor məktəbi böyük xəzinədir.

Milli kinomuzun həmişəyanar ocağı

"Tütək səsi", "Ad günü", "Bağlı qapı", "Özgə ömür", "Park", "Ölsəm bağışla", "Həm ziyarət, həm ticarət",

"İstintaq" kimi filmləri kino sənətimizin canlı xəzinəsidir desək, yanlışdır. Çünki bu ekran əsərləri hər dəfəsində eyni sevgi, hiss, heyranlıq və maraqla izlənilir.

Rasim Ocaqov həqiqətən kinomuz üçün yanar bir ocaqdır. Kimisi onun istisna qızındı, kimisi alovundan özünü qorudu, kimi alovlanan o qığılcımlardan istifadə edərək onun yolu ilə yanmağa başladı.

Rasim Ocaqov "Onun böyük ürəyi" filminə Rəna obrazını canlandıran Sveta Cavadova ilə evlənir və onu sənətdən ömürlük uzaqlaşdırır.

R.Ocaqov "Təhminə" filminin çəkilişləri zamanı infarkt keçirir. Həkim ondan son arzusunu soruşduqda o, siqaret istəyir. Lakin həkim ona reanimasiyada olduğunu və siqaretin onu öldürəcəyini bildirirsə də, Ocaqov arzusundan əl çəkmir. O, ömrünün sonuna qədər siqareti atmayıb.

Dünən üçün çəkmişdi o filmlərini. O filmlər ki, bu gün də sevilərək baxılır, baxıldıqca xatirələr yada düşür, bəzən də xəyallar çox uzaqlara aparır adamı. Demək, gələcəkdə də ən azı bugünkü sevgi ilə izlənəcək Rasim Ocaqov filmləri... (Teleqraf.com)

Plastik qablar xəstəlik mənbəyidir! - Bəs çıxış yolu...

Eyyub Hüseynov: "3 il öncə müəyyən qərarlar verildi, lakin nəticəsi olmadı, çünki..."

Rəna Nağıyeva: "Körpələrə plastik butulkalarda isti süd və çay vermək doğru deyil"

Plastik qablarda saxlanılan içməli suda sağlamlıq üçün təhlükəli bir sıra kimyəvi birləşmələr yaranır. Bu barədə Çin Cinan Universitetinin mütəxəssisləri xəbərdarlıq ediblər. Onlar uzunmüddətli tədqiqatın nəticəsində bu qənaətdə gəliblər.

Təcrübə bir neçə mərhələdə aparılıb. Tədqiqatçılar müxtəlif qitələrdən - Afrika, Amerika, Avropa və Asiyadan plastik qabları analiz ediblər. Onların demək olar ki, hamısında uçucu üzvi birləşmələr, o cümlədən alkanlar, alkenlər, spirtlər, aldehidlər, karboksil turşuları və s. kimi zərərli birləşmələr müəyyən edilib. Məlum olub ki, plastik material daha köhnə olduqda, yüksək temperaturlara məruz qaldıqda və ya qab zədələndikdə belə birləşmələr daha çox olur və aktiv şəkildə suya keçir.

Düzdür, elm adamları əmin edirlər ki, suyun özündə belə maddələrin konsentrasiyası çox da yüksək deyil. Amma problem ondadır ki, onlar orqanizmdə toplanır, kumulyasiya olur. Ona görə də tədqiqatçılar daha çox şüşə qablarda su almaqla riskləri azaltmağı tövsiyə edirlər.

Məlumdur ki, Azərbaycanda da içməli su əsasən plastik qablarda satılır. Onların hansı temperaturda saxlandığı isə satıcıların insafına qalır. Həmçinin bir çox qida məhsulları (ayran, süd, kefir, xama, bitki yağları, zeytun və s.) da plastik qablarda satılır.

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov "Yeni Məşavət"ə şərhində bildirdi ki, plastik qablardan istifadə dünyada böyük problemə çevrilib: "Azərbaycanda bununla bağlı müəyyən işlər görülməyə çalışılır, lakin gözlə görünən nəticələr təəssüf ki, yoxdur. Hələ 3 il öncə plastik qablardan istifadə barədə müəyyən qərarlar qəbul edildi, lakin nəticəsi olmadı. Çünki alternativlər təklif olunmadı. Plastik qablarda, xüsusilə Günəş şüaları altında qalan məhsulların qablaşdırılması əlbəttə ki, insan orqanizminə zərər verir. Belə qabların tərkibində olan kimyəvi maddələr sulara miqrasiya edir və müxtəlif xəstəliklərin yaranmasına səbəb olur".

Ekspert qeyd etdi ki, sularla bağlı vəziyyət fərqlidir: "Plastik qabda qablaşdırılan suyu istehlak etdikdən sonra qab əzilməlidir ki, yenidən istifadə olunmasın. Əzilmiş qablarda olan suyu, ümumiyyətlə, içmək olmaz. Çünki qablar əzildəndə hissəciklər suya miqrasiya edir".

Akademik Mirqasimov adına Respublika Klinik Xəstəxanasının həkim terapevti Rəna Nağıyeva da qəzetimizə şərhində plastik qabların insan orqanizminə zərərini belə şərh etdi: "Alimlərin araşdırması göstərir ki, plastik qab-qacaq insan orqanizminə mənfi təsir edir. Bəzi ölkələrdə onlardan istifadə qanunla qadağan edilib. Xüsusilə də uşaqların orqanizminə son dərəcə ciddi təhlükə yaradır. Plastik materialların isti su ilə təması nəticəsində dioksin (ən zərərli maddələr qrupu) yaranır.

Beynəlxalq Xərçəng Araşdırma İnstitutunun araşdırmasına görə, dioksin orqanizmdə xərçəng xəstəliyinin əmələ gəlməsinə şərait yaradır. Plastik qabların tərkibindəki toksik maddələr insan orqanizminə qida vasitəsilə daxil olur. Tədricən immunitet sistemi zəifləyir. Və bu fəsadlar özünü tədricən büruzə verməyə başlayır. Həmçinin mütəxəssislər analara plastik butulkalarda körpələrə isti süd və çay verməyin düzgün olmadığını, butulkaları şüşələrlə əvəz etməyin daha məqsədəuyğun olduğunu bildirirlər".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Məşavət"

Son statistik rəqəmlərə görə, Azərbaycanda boşanmaların sayında artım müşahidə edilməkdədir. Səbəblər arasında ən müxtəlif amillər sadalanır.

Bu arada türkiyəli aktrisa İpek Tuzcuoğlu açıqlaması ilə gündəmi zəbt edib. BAKU.WS xəbər verir ki, aktrisa qonaq olduğu verilişlərdə birində "Türkiyədə qadınlara iqtisadi azadlıq verilsə, onların 95 faizi boşanar" sözlərini söyləyib. Onun bu çıxışı ilə müzakirələr yaradıb. İzleyicilər aktrisanın bu fikirləri ilə razılaşaraq onu dəstəkləyiblər.

Doğrudanmı qadın azadlığının artması, o sırada qadının iqtisadi azadlığı, yeni kişidən daha çox qazanması ailə institutu üçün təhlükə yarada bilər? Qadının işləməsi möhkəmlik baxımından ailənin ziyanıdır mı?

Statistikadan belə məlum olur ki, Azərbaycanda boşanmaq istəyənlərin 70 faizi qadınlardır. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin baş məsləhətçisi Rafiq Mahmudov da bu yaxınlarda açıqlamasında bildirmişdi ki, ölkədə boşanmaq istəyən hər 10 nəfərdən yeddisi xanımdır.

"İqtisadi asılılıq olmadıqdan sonra qadın da düşünəcək ki, ailəni neynirəm, ailəyə çox da əhəmiyyət verməyəcək. Beləliklə, iqtisadi vəziyyəti gücləndikcə, qadınlar özlərini əziyyətə salmaq istəmirlər".

Bu sözləri mövzu ilə bağlı sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu "Yeni Müsavat" a açıqlamasında deyib.

Sosioloq qeyd edib ki, indiki vaxtda Azərbaycanda ailə institutları ilə bağlı lazım, vacib olan işlər hələ də görülür: "Ailə institutunu Allahın ümidinə buraxmışıq. Əslində isə bu sahə-

"Qadın azadlığı ailəni dağıdır" iddiasına rəylər

Əhməd Qəşəmoğlu: "Mən səndən üstünəm" prinsipi artıq ailədə işləmir..."

də çox ciddi işlər görmək lazımdır. Yeni texnologiya inkişaf etdikcə insanları robotlar əvəzləməyə başlayır. İnsanlar gələcəkdə daha çox sosial sahədə işləyəcəklər, iqtisadi sahədə əsasən robotlar fəaliyyət göstərəcəklər. Bu baxımdan daha çox sosial sahəyə diqqət etməliyə.

İlk olaraq bu sualı verməliyik - ailə lazımdır, ya yox? Bütün araşdırmalar onu göstərir ki, ailənin olması çox yaxşıdır, vacibdir. Amma biz lazım, vacib olan ailəni indi qoruyub saxlaya bilirikmi? Araşdırsaq görürük ki, bizim ailəyə münasibətimiz hələ də feodal cəmiyyətdə olan

münasibətlər kimidir. Gərək elə edək ki, ailədə yeməkdən, çörəkdən əvvəl mehriban, ahəngdar münasibət olsun. Gərəkdir ki, indi günü-gündən mürəkkəbləşən cəmiyyətimizdə ailənin qorunub saxlanması üçün yeni işlər görülsün. Biz elə etməliyik ki, ailə qurulanda ev-

də ahəngdar mühit olsun. Bu isə öz-özünə olmur, mütləq sosial iş xidməti olmalıdır.

Bunun üçün isə biz indidən universitetlərə müraciət etməliyik ki, bu sahə üzrə işçilər hazırlansın. Sosial işçilər sayəsində biləcəkdir ki, hər evin, ailənin hansı ciddi sosial, mənəvi-psixoloji problemləri var və onlara vaxtında xidmət göstəriləcək. Əlbəttə ki, bu işlər görülmədikcə, birtərəfli yanaşmalar olduqca iqtisadi amillər mühüm rol oynayacaq. Bu zaman qadın daha çox qazanırsa və mənəvi tərəfdən onun yetişməsi arzuolunan şəkildə olmayıbsa, düşünəcəkdir ki, ailəni neynirəm, ailəyə çox da əhəmiyyət verməyəcək. Beləliklə, iqtisadi vəziyyəti gücləndikcə, qadınlar özlərini əziyyətə salmaq istəmirlər.

Biz gəncləri elə hazırlamalıyıq ki, gənclər ailə dəyərlərini dərinlən öyrənsinlər, bilsinlər.

Əvvəllər güzəştə getməyi qadınlardan daha çox tələb edirdilər. İndi çalışmaq lazımdır ki, ailə münasibətlərində qadın və kişi bir-birini ahəngdar olaraq tamamlasın. Bəzən deyirlər ki, qadın və kişi hüquqları bərabərdir, evdə iş bölgüsü də ona əsasən aparılır. Evdə bu işi sən

gör və müqabilində sənə filan qədər pul verəcəyəm kimi fikirlər gülməlidir. İnsanlar evdə öz imkanlarına, xarakterlərinə və bacarıqlarına görə, bir-birini harmonik olaraq tamamlamalıdır. "Mən səndən üstünəm" prinsipi artıq ailədə işləmir".

Sosioloqun sözlərinə görə, ailədəki münasibətlər mənəvi dəyərlər əsasında qurulmalıdır, əks təqdirdə, təhlükəli vəziyyət yaranır: "Qadın əsas diqqəti ailəyə yönəldəndə yalnız ailə qayığı ilə yaşayır və bu zaman başqa cür psixologiya olur. Lakin qadın cəmiyyətdə ciddi mövqə tutanda və yaxud bizneslə məşğul olanda, fikirləri başqa cür formalaşır. Əlbəttə, insanda peşəsinə vurğunluq yarananda bəzən bu da ailəsinə qarşı münasibətə təsir edə bilər. Bəzən isə əksinə, bu istiqamətdə ailəsinin təminatı ailəsinə daha çox bağlana bilər.

Burada çox mühüm rol oynayan məsələ üstünlük verilən dəyərlərdir. Artıq min illərdir bütün ağıllı insanlar, dini kitablar bizə deyir ki, cəmiyyətdə, sosial sistemdə mənəvi dəyərlər öndə olmalıdır. Mənəvi dəyərlər arxa plana keçdikdə isə gərginlik artır, xoşagəlməz vəziyyətlər yaranır, insanlar arasında münasibətlər korlanır.

Təbii ki, insanın aldığı informasiyalar da mühüm rol oynayır. Ona görə biz bu gün deyirik - sə ki, boşanmaların qarşısını ala, deyə bilmərik ki, bu ancaq işləməyə görədir və bu, kobud müdaxilə ola bilər və xanımların cəmiyyətdə passiv rola keçməsinin çağırışı olar. Çalışmalıyıq ki, ailə dəyərləri, ailə münasibətləri daha da gücləndirilsin. Bunun üçün də yeni ailə modellərinin qurulmasına ehtiyac var".

□ **Xəlida GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Bakıda manyakın məhkəməsi başladı - ömürlük ala bilər

Dəhşətli işgəncələr verib, qadının ağzına qaynar su töküüb, pornovideo çəkib, daha nələr...

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi Novruz Kərimovun sədrliyi ilə Seymur Şahaliyevin cinayət işi üzrə məhkəmənin hazırlıq iclası keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, Seymur Şahaliyevə Cinayət Məcəlləsinin 16 maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb. İttihamlar sırasında zor tətbiq etmə hədəsi ilə mənzilə daxil olma, pornoqrafik məzmunlu materialları qanunsuz yayma, adam oğurluğu, azyaşlıya qarşı seksual xarakterli hərəkətlər və digərləri var. İttihamlar təsdiqlənsə, Seymur Şahaliyevə ömürlük cəza verilə bilər.

Prosesdə təqsirləndirilən şəxsin anket məlumatları dəqiqləşdirilib. Seymur Şahaliyevin vəkili iş üzrə ibtidai istintaqın düzgün aparılmadığını, bu səbəbdən ibtidai istintaqa qaytarılması ilə bağlı vəsatətlə çıxış edib. Vəsatət müzakirə olunub, dövlət ittihamçısı Elvin Mirzəyev təmin edilməməsinə, işin məhkəmə baxışına verilməsinə istəyib. Məhkəmə qısa müşavirədən sonra vəkili vəsatətini təmin etməyib. İşin baxışa verilməsi ilə bağlı qərar qəbul edib.

İttihamla görə, Seymur Şahaliyev qeyri-rəsmi münasibətdə olduğu qadına xüsusilə ağır işgəncələr verib. O, qadına müxtə-

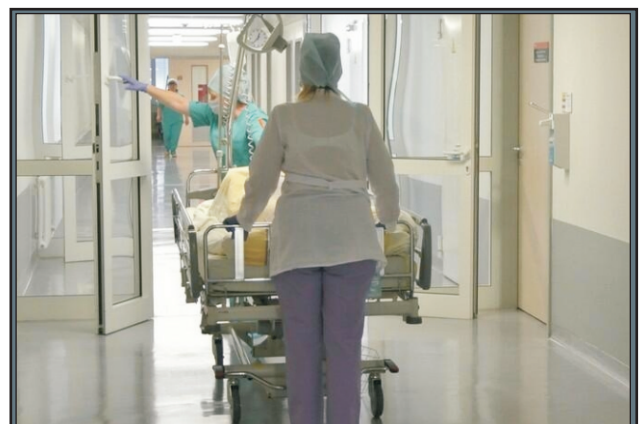

lif işgəncələr verəndən sonra ağzına qaynar su tökərək yandırıb. Bundan başqa, Seymur Şahaliyev qadının 9 yaşlı qızını zorlamaqda və oğlunu girov saxlamaqda, qadının çılpaq videosunu çəkərək ərinə göndərəcəyi ilə hədələməklə ondan 50 min manat tələb etməkdə təqsirləndirilir.

İş materiallarına görə, qadın Seymur Şahaliyevin tələb etdiyi pulu verməyib, o, çəkdiyi pornoqrafik məzmunlu videonu qadının ərinə göndərüb. Seymur Şahaliyevə Cinayət Məcəlləsinin hamıla

qadına əzab vermə (133.2.2), yetkinlik yaşına çatmayanlara əzab vermə (133.2.4), işgəncə ilə əzab vermə (133.2.6), öldürməklə və ya sağlamlığa ağır zərər vurmaqla hədələmə, hədənin icra edilməyi üçün real əsaslar olduqda (134), adam oğurluğu, iki və ya daha çox şəxs barəsində törədildikdə (144.2.1), qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə (145.2.2), yetkinlik yaşına çatmayanları qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə (145.2.3-cü), qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə, zərərçək-

miş şəxsin həyatı və ya sağlamlığı üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə törədildikdə (145.2.5), 14 yaşına çatmayan şəxsə qarşı seksual xarakterli zorakılıq hərəkətləri (150.3.3), şəxsi və ailə həyatının sirri olan məlumatların, belə məlumatları əks etdirən sənədlərin, video və fotoçəkiliş materiallarının yayılması (156.1), zor tətbiq etməklə və ya zor tətbiq etmə hədəsi ilə mənzilə daxil olma (157.2), təkrar dələduzluq (178.2.2), hədə-qorxu ilə tələb etmə təkrar törədildikdə (182.2.2),

Bakıda sünnətdən sonra ölən körpə ilə bağlı təfərrüat

Bakıda sünnət edilən 4 aylıq körpənin ölüm səbəbi ilə bağlı bəzi detallar məlum olub.

Hadisənin baş verdiyi "Real Hospital"-in həkimi Samir Hacıbabayev Oxu.Az-a açıqlamasında bildirib ki, uşağın timus vəzində böyümə olub.

İlkin ehtimala görə, körpədə təneffüs problemi yaranıb: "Biz hələ ehtimal edirik, təbii ki, müayinələrdən sonra dəqiq səbəbi belli olacaq. Amma ilkin ehtimala görə, körpədə timus vəzidə böyümə olduğu üçün onun fonunda zəiflik olub. Prosedur normal keçib, rahat da icra olunub. Heç bir fəsad olmayıb. Sünnət olunandan 20 dəqiqə sonra uşaq valideyninə təhvil verilib. Uşağın vəziyyəti pisləşib, nəfəs alması çətinləşib. Körpə sünnətə qədər yoxlanışlardan keçmişdi, bizim xəstəxanada da yoxlanılıb. Başqa şəhərdən gətirilmişdi. Sünnət gündəlik aparılan prosedurdur. Sünnətaqabağı genişmiqyaslı müayinə olunmur. Amma klinik dəyərləndirmə aparmışıq".

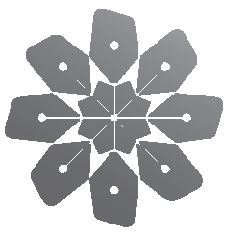
Həkim bildirib ki, prosedur keyitmə ilə olub: "İlkin keyitmədən sonra qan qazları deyilən müayinə aparılıb. Vurulan iynəyə qarşı bir maddə var, o yüksəlir, həmin maddə normasında olub. Uşağda ola bilsin ki, təneffüs problemi olub. Timusu böyük olan uşaqlarda fon olur. Sonradan bu uşaqlarda hər hansı prosedura adaptasiya prosesləri çətin olur. Timus vəzi ele yerdə yerləşir ki, nadir hallarda böyük olur".

hədə-qorxu ilə tələb etmə, zor tətbiq etmə ilə törədildikdə (182.2.3), xeyli miqdarda əmlak əldə etmək məqsədilə hədə-qorxu ilə tələb etmə (182.2.4-cü) və pornoqrafik materialları və ya əş-

yaları qanunsuz yayma (242) maddələri ilə ittiham elan olunub.

Məhkəmə iyulun 24-də davam etdiriləcək.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

**Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası
münasibətlərin inkişaf etdirilməsi**

İranda ötən həftə keçirilən növbədənəkar prezident seçkisinin ikinci turunda etnik azərbaycanlı Məsud Pezeşkian qalib gəlib. İranda nazir, nazir müavini, parlament spikerinin birinci müavini olan ixtisasca həkim 70 yaşlı Pezeşkianın İranın həyatında necə rol oynayacağı günlərdir müzakirə mövzudur.

Xüsusilə Azərbaycanda yeni dönm İranında baş və-rəcklər diqqət mərkəzindədir. İranda yaşayan milyonlarla soydaşımızın ana dilində təhsil almaq hüquqlarına münasibət və s. dəyişəcəkmi?

Məsud Pezeşkian müsahibələrindən birində deyib ki, o, türkdür və Azərbaycanda doğulub, evdə uşaqlarını farsca danışmağa qoymayıb, Azərbaycan dilini nəzərdə tutaraq "türkcə" danışdıqlarını söyləyib. Bu və digər məsələləri nəzərə alsaq, İranda nələr dəyişə bilər?

Mövzu ilə bağlı **Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin üzvü Ceyhun Məmmədovun** fikirlərini öyrəndik.

"Yeni Məsavat"a açıqlamasında millət vəkili qeyd etdi ki, azərbaycanlının İranda prezident seçilməsi, Azərbaycan dilində çıxış etməsi, Azərbaycanla bağlı xoş fikirlər söyləməsi həqiqətən sevincirici və qürurverici hadisədir: "Dünyanın müxtəlif ölkələrində uğur qazanan azərbaycanlılarla fəxr etməliyə və

edirik də. Amma bir məsələni nəzərə almaq lazımdır ki, İranda prezident bütün məsələləri həll etmir, Ali dini lider həll edir. Prezidentin məsuliyyətinin müəyyən bir çərçivələri var. Buna görə də İranda azərbaycanlının prezident seçilməsi ilə cənubda yaşayan bütün soydaşlarımızın problemlərinin həll olunacağını düşünmək sadəlvhlük olardı.

Əslində bizim İranla münasibətlərimiz yüksək səviyyədədir. Azərbaycan Prezidenti İranın yeni prezidentinə zəng edib. Bugünlərdə Azərbaycanın İrandakı səfirliyinin açılışı olacaq. İki ölkə arasında münasibətlər inkişaf etməlidir. Amma insanlarımız bilməlidir ki, İran bu prosesdə çox uğurlu siyasət həyata keçirdi. Daha çox seçicini seçki prosesinə cəlb etmək üçün, seçkilərin demokratik keçdiyini göstərmək üçün belə bir addım atdı. İranda seçkini hazırlayan texnoloqlar, siyasətçilər prosesi uğurlu, ağıllı formada irəliyə apardılar. Onlar qarşıya qoyulan məqsəd və

Din və tolerantlıq

YENİ ÜSAVAT
N 120 (8493) 12 iyul 2024

"İranda vəzifədə olanların böyük əksəriyyəti azərbaycanlılardır"

Ceyhun Məmmədov: "Hazırkı məqamda İran belə bir həssas addım atmağa məcbur idi"

hədəflərə nail ola bildilər.

İlk növbədə onu qeyd etmək lazımdır ki, İranda hazırda müəyyən gərginlik var. Dünyanın müxtəlif yerlərində İrana qarşı təzyiqlər artır. Buna görə İran hazırkı məqamda belə bir həssas addım atmağa məcbur idi. Daha çox seçicini prosesə cəlb etmək, demokratik görüntü yaratmaq, İranda yaşayan xalqlarla bağlı mesajlar vermək mütləq idi. Ona görə ki, İran müx-

təlif xalqların hüquqlarının pozulmasında və onlara qarşı müxtəlif addımların atılmasında davamlı olaraq günahlandırılır. Lakin son proseslər bu fikirləri aradan qaldırdı və İranın öz məqsədinə çatmasına imkan verdi".

Deputat hesab edir ki, bütün hallarda qazanan İran dövlətidir: "Hazırkı prezident də İranın dövlətin siyasətini həyata keçirəcək. İranda sistem işləyir, dövlətçilik

ənənələri çox güclüdür. İranın dövlət maraqları hər zaman öndədir. Bu mənada hazırkı prezidentin öz siyasətində ciddi dəyişiklik edəcəyi ehtimalı aşağıdır. Müəyyən təşəbbüslər göstərilə, addımlar atıla bilər, lakin bu ali dini liderin rəhbərliyi ilə müəyyənləşdirilməlidir.

Bəzən Azərbaycandan İrana fərqli baxırlar. Mən İranı çox yaxşı araşdırıram. İranda hazırda vəzifədə olanların bö-

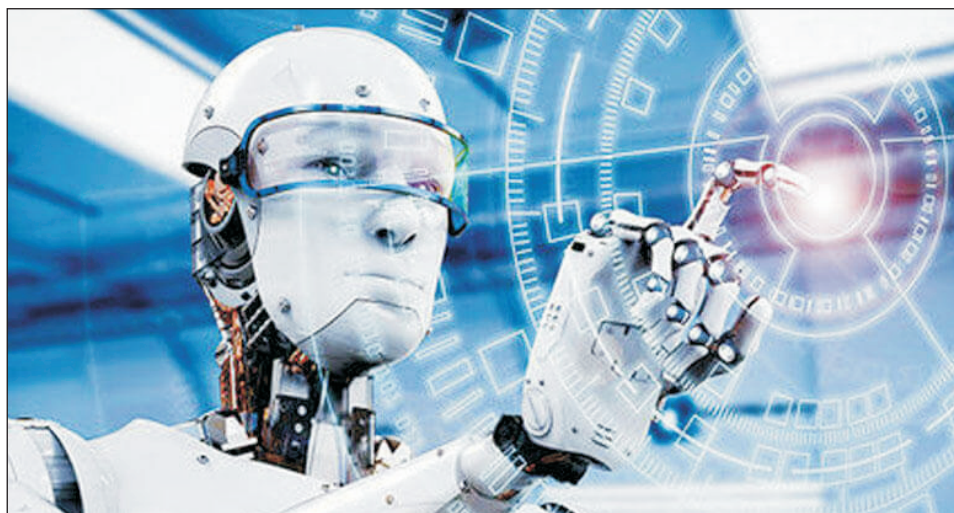
yük əksəriyyəti azərbaycanlılardır. Ali dini lider də, müdafiə naziri də azərbaycanlıdır. Yüksək vəzifədə olanların azərbaycanlılarla qanışıqları da çoxdur. Onların məsələyə yanaşması fərqlidir. Onlar düşünür ki, İran dövləti var. Əgər kiməsə birləşmək lazımdırsa, digərləri İrana birləşməlidir. Hətta görüşlərdə açıq-aydın deyirlər ki, Türkiyədən sonra ən çox türkün yaşadığı ikinci ölkə İrandır.

Yeni İranın bizə baxışı, yanaşması tam fərqlidir. Onlar hesab edirlər ki, İran ərazisi tarixi İran torpaqlarıdır. Bu baxımdan hesab edirəm ki, populizm, emosiyalara qapılmaqdan uzaq olmaq lazımdır. İnsanlar məsələlərə soyuq-qanlı, təmkinli yanaşmalı, baxmalıdırlar. Bizə hazırkı dövrdə İranla münasibətləri qorumaq, inkişaf etdirmək lazımdır. İran bizim tarixi qonşumuzdur. İranla davamlı olaraq əlaqələrin inkişafına bizim də, onların da ciddi ehtiyacı var".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Nigar HƏSƏNLİ

Ölünü dirildəcək, insanın surətini çıxaracaq... - süni intellekt "Allahın işi" nə də qarışacaq?

İlahiyyatçı: "Ölüm gələcəkdə də araşdırma mövzusu olaraq qalacaq..."

Xəbər verildiyi kimi, "texnologiya kahini" kimi tanınan futurist Rey Kurzveylin yeni açıqlaması gündəm olub. O, dünyanın 2030-cu ildən sonra ölümsüzlük dövrünə qədəm qoyacağını iddia edib.

Kurzveyl fikirlərini bu cür izah edib: "İlk növbədə ölümlər diriləcək. Yeni dünyasını dəyişən şəxslər süni intellekt texnologiyası sayəsində əvvəlcə insanı təqlid edən simulyasiyalar şəklində, daha sonra fiziki olaraq diriləcəklər. 2040-cı illə-

rə qədər insanın surətini çıxarmaq mümkün olacaq. İnsanlar indikindən milyon dəfə daha ağıllı olacaqlar. Belə ki, biz səviyyəli süni intellekt və İlon Maskın "Neuralink" kimi beyin çipləri ilə "zəkanın beşinci dövrünə" daxil olmaq üzrəyik. Bu,

2029-cu ildən sonrakı illərə təsadüf edir".

Kahinin sözlərinə görə, 2030-cu ilə qədər süni intellektli bioloji simulyatorlar klinik sınaqları illərlə deyil, saatlarla aparacaq: "Həyat daha ucuz və asan olacaq. Yəni texnologiya gündəlik həyatda inqilabi dəyişikliklərə səbəb olacaq, robotlar bina hissələri istehsal edən 3D printerlər

köməyi ilə inanılmaz sürətlə göydələnlər inşa edə biləcək, günəş enerjisinin qiyməti azalacaq, mədən xammalının xərcləri aşağı düşəcək".

Qeyd edək ki, kompüter alimi və keçmiş Google mühəndisi olan Rey Kurzveyl 2002-ci ildən indiyə qədər verdiyi dəqiq texnoloji proqnozları ilə tanınır. O, əvvəllər "iPhone" dövrünü proqnozlaşdırmış və 1998-ci ilə qədər kompüterin şahmat kimi oyunlarda insanı məğlub edəcəyini bildirmişdi.

Mövzu barədə "Yeni Məsavat"a" danışan ilahiyyatçı Rəsul Mirhəşimli "dirilmə"nin mümkünlüyü barədə indidən fikir bildirməyin qeyri-mümkün olduğunu söylədi: "İnsan hər yerdə və hər zaman ölümü düşünüb, onu anlamağa çalışıb. Ölüm elə bir hadisədir ki, insanın onu təcrübədən keçirməyə gücü yetməz. Ölüm hər insan üçün yaşana-cacq hadisədir. Allah Qurani-Kərimdə "Hər nəfs (insan) ölümü dadacaq" buyurur.

O ki qaldı İslam dininin ruh anlayışına baxışlarına, bu barədə ayələrin birində elmdən az öyrəndiyi bəyan edilir. Yeni bir çox hallarda elm ruh məsə-

ləsini tədqiq etməyə, öyrənməyə qalxsada, ortaya fakt olaraq nələrisə çıxara bilməyib. Hər canlının qaçılmaz sonu olan ölüm mövzusunun bir çox elm sahələrində bəhs edilir. Ölüm müxtəlif dövrlərdə araşdırılıb və ona mənə verməyə çalışılıb. Din və ehkamda ölümə bağlı müxtəlif şərhlər verilib. Ölüm fenomeni bir çox filosof və elm adamının araşdırma mövzusu olub. Bu mövzu tarix boyu aktual olub, bu gün də aktualdır. Ölüm mövzusunda yaşamaqlar bir çox düşüncə və inanclar üçün problemlə olsa da, gələcəkdə də araşdırma mövzusu olaraq qalacaq.

İnsanın ölümə münasibəti insana və cəmiyyətin düşüncəsinə görə dəyişir. Şübhəsiz ki, İslam dini də bu mövzuya baxışlarını ortaya qoyur. Dinimizə görə, ölüm insan həyatının bitməsi deyil, yeni başlanğıc üçün keçid sayılır. Həyat sözünün etimologiyası "həyy"

sözünə söykənir, diri olmaq anlamını ehtiva edir bir baxımdan. Bu kontekstdən yanaşdıqda isə ölümün keçid olduğu anlaşılır, bu yerdə yox olub getmə ifadəsi anlamsız olur. "Öldüyünüz kimi diriləcəksiniz" vədi bir hikmət olaraq anlaşılmalıdır, çünki ölümdən sonra dirilmə inanc sisteminə mühüm yer tutan əsasdır.

"Ölümü dadmaq" bəyanının hikməti bir də bu yöndən anlaşılır. Çünki iman əsaslarında ölümdən sonra dirilməyə inanmaq inancın sütununu təşkil edir. Lakin can almaq, həyat vermək və ya diriltmək Allahın qüdrətinə aid anlayışdır. Kiminsə nəyisə elan etməsi ilə "dirilmə"nin hansısa proses kimi ortaya çıxacağını bu başdan söyləmək olmaz. Proses baş verdikdən sonra nələrin baş verəcəyinə uyğun məsələyə münasibət bildirmək olar".

■ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Məsavat"

ABŞ prezidentinin ikinci müddətə mümkün prezidentliyi ətrafında intriqa bitmir. Onun partiyadaşları - Demokratlar Baydenin cümə gününə, yəni bu günədək prezidentlik yarışından geri çəkilməsini istəyirlər.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "Axios" portalı məlumat yayıb.

Qeyd edək ki, amerikalıların əksəriyyəti 81 yaşlı ABŞ prezidenti Baydeni ikinci müddətə yenidən seçilmək üçün çox yaşlı hesab edirlər. Belə ki, respondentlərin 80%-i Baydenin daha bir prezidentlik dövrü üçün yaşlı olduğu fikri ilə razılaşır.

Bu arada milyarder İlon Mask ironik şəkildə yazıb ki, ABŞ faktiki prezidentsiz idarə olunur.

Co Bayden isə özünə ünvanlı tənqidi fikirlərlə razılaşmır, Trampı yenə məğlub edəcəyini bildirir. O, seçki yarışından geri çəkmək niyyətində olmadığını və Trampı məğlub edəcəyinə əmin olduğunu söyləyib. Bunu Bayden Konqresdəki Demokratlar fraksiyalarının rəhbərliyinə ünvanlandığı məktubunda ifadə edib.

Ağ Evin hazırkı sahibi vurğulayıb ki, mətbuatdakı fərziyyələrə baxmayaraq, seçki yarışını sona çatdırmaqda və Donald Trampı məğlub etməkdə qərarlıdır. Bayden deyib ki, Trampı debatdan sonra səslənən narahatlıqlara da "göz yummur": "Bütün bunlara yüksək səslə və aydın cavab verə bilərəm: 2024-cü ildə Donald Trampı məğlub etmək üçün hamıdan daha yaxşı mövqedə olduğuma tam inanmasaydım, yenidən seçilmək istəməzdim".

Bayden üçün kritik cümə - Co qələbəyə əmin, tərəfdarları isə qəmgin

Ekspert: "ABŞ dərin dövləti açıq şəkildə Trampı hakimiyyətə gətirmək istəyir..."

Bəs bu cümə Bayden üçün sonuncu ola bilərmə?

Demokratlar Partiyası onun namizədliyindən imtina edə bilərmə və nə vaxt? Seçkilərə (5 noyabr 2024) 4 ay qalmış Baydeni kim uğurla əvəzləyə bilər? Nəhayət, gələcəkdə prezidentliyə namizədlər üçün yuxarı yaş senzinin tətbiqi

(məsələn, 80 yaşadək) mümkündürmü?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz "Yeni Müsavat"a deyib ki, Baydenin seçkilərdən çəkilməyəcəyi və son ana qədər Donald Trampı yarışacağını bəyan etməsi əslində ABŞ dərin dövlətinin həyata keçirdiyi bir layihədir: "Məqsəd aydındır: ABŞ dərin dövləti açıq şəkildə Trampı hakimiyyətə gətirmək istəyir. Bunun üçün də onun qarşısına asanlıqla uduşacağı uşağa da bəlli olan Baydenin öz israrından əl çəkməməsi və onun namizədliyinin qarşısının alınmasının faktiki olaraq bağlanması başqa cür düşünməyə əsas vermir".

Heydər Oğuz xatırladı ki, ABŞ-da prezidentliyə namizədi müəyyənləşdirmək üçün adətən ara seçkiləri keçirilir: "Həm Demokratlar, həm də Respublikaçılar öz aralarında ən yaxşı namizədi daxili seçki yolu ilə müəyyənləşdirib irəli sürürlər. Bayden faktiki olaraq bu ara seçimini qazanmış adamdır. Onun seçki prosesindən uzaqlaşdırılmasının öz xoşluğu ilə yarışdan çəkilməsindən başqa yol yoxdur. Bayden isə bu addımı atmır. Üstəlik, ona edilən təklifləri elə tərzdə geri çevirir ki, əslində

öz partiyadaşlarına sanki "dərin dövlət" in mesajlarına çatdırır. Məsələn, bu yaxınlarda mövzu ilə bağlı açıqlamasında demişdi ki, yalnız Allah ona "seçkilərdən çəkil" desə, çəkilsin. Sözsüz ki, bu fikirlər Demokratlara ən yüksək səviyyədə deyilmiş "yox" kimi səslənir. Fikrimcə, sonunda Demokratlar da Respublikaçılara uduzacaqlarını tədricən həzm edib Baydeni rahat buraxacaqlar".

Həmsöhbətimizin fikrincə, Bayden bu qəti qərarı ilə əslində ABŞ dərin dövlətinə öz axırıncı xidmətini edir: "Bir çoxları Baydenlə Trampı iki fərqli düşərgənin nümayəndələri hesab edirlər. Halbuki dərinlərdən analiz edəndə hər iki şəxsin bir medalı olduğunu anlamaq asandır. Belə ki, Bayden əslində Trampın prezidentliyi dövründə ortaya qoyduğu bir sıra siyasətləri daha ustadca yerinə yetirdi. Məsələn, Trampın NATO üzvlərindən ən böyük tələbi ÜDM-in ən azı 2%-ni hərbi büdcəyə ayırması idi. Tramp bunu bacarmadı. Bayden isə Rusiya-Ukrayna gərginliyini təşviq edib müharibə çıxmasına şərait yaratdı. Ardınca da Avropa dövlətləri canlarının qorxusundan ÜDM-lərinin 2%-dən çoxunu silah-

lanma və ordu quruculuğuna sərf etmək qərarına gəldilər. Və yaxud Tramp öz prezidentliyi dövründə Avropa ölkələrindən qaz və neft almamağı tələb edir, alternativ mənbə kimi ABŞ neftini və qaya qazını göstərirdi. Trampın bu tələbi Avropa ölkələri tərəfindən birmənalı qarşılanmır və ona qarşı çıxırdılar. Bayden hakimiyyətə gəldi, Ukrayna-Rusiya savaşı baş verdi. İndi Avropa ölkələri Rusiya ilə tamamilə əlaqələrini kəsib və özlərinə lazım olan enerji daşıyıcılarını Amerikadan alırlar.

Tramp Çinə qarşı iqtisadi müharibə elan etmiş və orada istehsal olunan malların gömrük rüsumlarını artırırdı. Avropaya da barmaq silməliydirdi ki, siz də bu xətti tutun, əks halda, sizi də "qara siyahı"ya salacağam. Bayden hakimiyyəti dövründə eyni siyasət tam mükəmməl şəkildə həyata keçirildi.

Qısası, Baydenlə Tramp eyni siyasətləri fərqli metodla həyata keçirən şəxslərdir. Hətta Trampın bacarmadığı bir çox siyasətləri Bayden tam uğurla həyata keçirdi. Bu mənada bu iki lider arasında yeganə bir fərq var: Tramp barmaq silməliyə-silkələyə, Bayden isə real təhlükə yaradaraq ABŞ dərin dövlətinin dediyini edir".

Ekspert ABŞ-in iki bir-birinə zidd şəxsiyyətin kompozisiyası üzərində qurduğu bu mürəkkəb oyunu Rusiya və Çinlə bağlı hazırlanan ssenarinin iflası uğraması ilə əlaqələndirir: "SSRİ dağıldıqdan sonra ABŞ Rusiyanı tam rəhbərlik etmək üçün bu ölkədəki oligarxları dəstəkləmək və ətrafına toplamaq istəyir. Yeltsinin dövründə müəyyən mənada buna nail olurdular. Rus dərin dövləti ABŞ-ı ölkəni daxildən rəhbərliyinə qarşısını almaq üçün Putini hakimiyyət başına gətirdi. Oligarxlara qarşı amansız mübarizə xətti seçən Putin bir müddətdən sonra Rusiya iqtisadiyyatını öz əlində cəmləşdirdi.

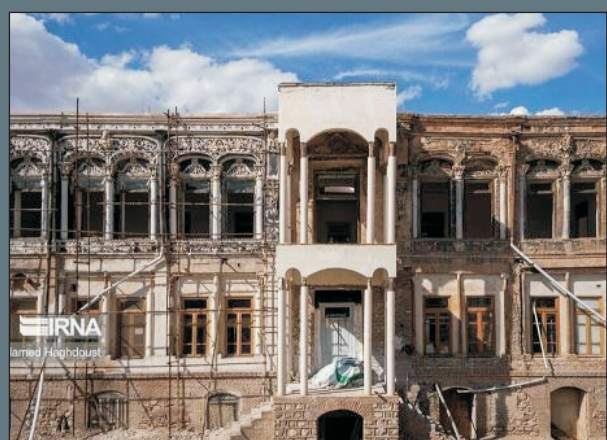
Çinə qarşı strateji xətt də uğurlu olmadı. ABŞ daxil, Qərb dövlətləri düşündürdü ki, Çini Dünya Ticarət Təşkilatına üzv etməklə onun iqtisadiyyatını liberallaşdıracaq və nəticədə ölkə demokratikləşəcək. Demokratik təsisatlardan istifadə edən Qərb ölkələri ona asanlıqla dizayn verəcəklər. Amma bu sahədə də istədiklərini ala bilmədilər. Çin iqtisadiyyatı liberallaşsa da, global iqtisadi qurumlarından faydalanaraq böyüdü, siyasi sistemini dəyişdirmədi. Beləcə, Qərbin boyunduruğu altına da girmədi. Getdikcə tərəqqi yolunu tutan Çin ABŞ-ı da, Avropanı da geri buraxdı. Bu isə artıq ABŞ-ın dünya hegemoniyasını təhvil verməsinə gətirib çıxara bilər. Məhz bu səbəbə globalizmin öz əleyhinə çevrildiyini və Çinə yaradığını düşünən ABŞ dərin dövləti qurduğu köhnə sistemi dağıtmağa çalışır".

Bayden dövründə aparılan siyasətlərin artıq Avropada da milli qüvvələri ortaya çıxardığını və onların hakimiyyət qapısını araladığını düşünən həmsöhbətimiz yaxın gələcəkdə Çinlə ABŞ arasında daha vəhşi müharibələrin şahidi olacağını inanır: "Təbii ki, bütün müharibələrin əsas səbəbi Çini və Rusiyayı ciddi şəkildə zəiflətməkdir.

Görünən budur ki, ABŞ-a indiki mərhələdə yaxşı barmaq silməliyə prezident lazımdır və Bayden də öz postunu tədricən rəqibinə verməyə hazırlaşır".

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
"Yeni Müsavat"

Təbrizdə daha bir memarlıq abidəsi dağılır

Təbrizin mərkəzində yerləşən və şəhərin nadir memarlıq abidələrindən sayılan Fətullayev evi tamamilə uçmaq təhlükəsi ilə üzləşib.

Bu barədə Təbrizin yerli "Azərəcümən" nəşri məlumat yayıb.

Bildirilib ki, bundan əvvəl Şərqi Azərbaycan əyalətinin Mədəni İrs Təşkilatı tarixi evin bərpasına söz versə də, bu vəd yerinə yetirilməyib.

150 il əvvəl, Qacar sülaləsi dövründə 800 kvadrat metr sahəsi olan Fətullayev evi 2005-ci ilin noyabr ayında İran milli əsərlər siyahısına salınıb.

Qeyd edək ki, bir neçə dəfə bərpasına başlanılsa da, mərkəzdən vəsait ayrılmağına görə işlər yarımçıq qalıb. Kult.az

Futbol üzrə Avropa Çempionatında finalçılar artıq məlumdur. İyulun 9-da keçirilən oyunda Fransanı məğlub edən İspaniyanın rəqibi İngiltərə yığması oldu. Qardaş Türkiyə qarşısında bəxti gətirən Hollandiya millisi bu dəfə bəxtsizlik hissini yaşamağa məcbur oldu.

Eynilə türk millisi də oxşar hissi yaşamışdı. Əvvəlcə Niderlandın qapısına yol tapan ay-uldulular sonradan 2 top qapılarında görərək yarımfinalı holland oyunçulara hədiyyə etmişdilər. Hollandlar da ingilislər qarşısında əvvəl önə keçdilər, sonradan iki topu qapılardan çıxararaq Avro-2024-lə vidalaşdılar. Ən çox isə Hollandiya yığmasını oyunun bitməsinə bir dəqiqə qalmış qapısında qol görməsi üzdü.

Ümumi oyuna gəldikdə, azarkeşlər qarşılıqlı hücumlar şəraitində keçən maraqlı yarımfinal izlədilər. Hollandlar insafən türklər qarşısındakı oyunlarından daha mükəmməl oyun nümayiş etdirdilər. Bu qarşılaşmadan sonra qardaş türkiyəli oyunçuların niderlandlılarla keçirdikləri 1/4 oyunu yenidən gündəmə gəlib. Hər kəs təəssüflə əgər Türkiyə millisi yarımfinala çıxardısa, ingilisləri keçəcəkdiki kimi fikirlər səsləndirir. Futbol mütəxəssisləri də eyni fikirdədir.

İyulun 14-də Berlində "Olimpiastadion" arenasında keçiriləcək İspaniya-İngiltərə oyununun nəticəsi barədə isə ən müxtəlif proqnozlara rast gəlinir. Doğrudur, əksəriyyət gənc kollektivə malik olmasına baxmayaraq, kifayət qədər peşəkar və təcrübəli oyun nümayiş etdirən ispan yığmasını şanslı görür. Amma futbolda hər bir şeyin ola biləcəyini dilə gətirənlər də az deyil. Xüsusilə son Avropa Çempionatının finalında İtaliyaya məğlub olan İngiltərənin bu dəfə şansı əldən qaçırmayacağı barədə proqnozlara rast gəlinir.

İspanlar isə düz 12 il öncə Avropa Çempionatının finalına çıxıb çempionluqlarını elan ediblər. Bu sarıdan onların xoşbəxt sonluqla bitən final təcrübələri var.

İngiltərə millisinin baş məşqçisi Qaret Sautqeyt komandasının Avro-2024-ün finalına yüksəlməsi barədə danışib. O, bu qələbəyə layiq olduqlarını söyləyib: "Çox yaxşı oynadıq. Çətin bir matç keçirdik və daim taktikamızı dəyişməli olduq. Xüsusən də müdafiədə. Futbolçularımız çox yaxşı qərarlar verdilər. Matçın sonu komanda üçün xüsusi oldu. Bu, bizim ümumi işimizin müfəkkəfidir".

İngiltərə millisinin futbolçusu Olle Vatkins Avro-2024-də finala yüksəlmələrini şərh edib. Niderlandla oyununda sonradan meydana daxil olan və qələbə qolunu vuran forvard bunları deyib: "Sözüm yoxdur! Matçdan sonra meydanı tərk etməyə tələsmədim.

Bu da AÇ-24-ün finalı: İspaniya, yoxsa İngiltərə?

"Korridalar" 12 il öncəki uğuru təkrarlaya biləcəkm...

Çünkü nələr hiss etdiyimi anlamaq istəyirdim. Qol epizoduna gəlincə, Kol Palmeri görəndə qaçdım və düşündüm ki, ötürmə gələcək. Fikirleşdiyim kimi oldu və qol vurdum. Qoldan daha vacibi komandanın qələbəsidir. Düzü, İngiltərə millisi ilə Avropa çempionatında oynayacağımı düşünməzdim".

Niderland millisinin baş məşqçisi Ronald Kuman da Avro-2024-də mübarizəni yarımfinalda dayandırmaqlarını şərh edib. Mütəxəssis oyunla bağlı bunları deyib: "Nəticəyə görə məyusam. Yaxşı başladıq və qol vurdurduq. Bundan sonra sanki problemlər yaşamağa başladıq. Rəqibin təhlükəli oyunçularına boşluqlar verdik. Dəyişikliklər edib, oyunu çevirsek də, alınmadı. Futbol belə oyundur. Bəlkə də matç əlavə vaxta getməli idi. Amma olmadı. Futbolçularım qürur duyuram, əla turnir keçirdik".

Niderland millisinin müdafiəçisi Virgil van Dayk İngiltərə məğlubiyətindən danışib. O, baş hakim Feliks Zvayeri tənqid edib: "Belə qol buraxmağımız utanvericidir. Hər şeyimizi verdik, amma son dəqiqə qoluna üzüldük. Əli-boş qaldıq. Hakimin paltar-deyişmə otağına tez qaçması hər şeyi deyir. Bundan artıq danışmaq, günahı onun üzərində yıxmaq istəmirəm".

Futbola yaxından ma-

raqlanan, **deputat Aqil Abbas** çempionat başlayan ilk günlərdən İspaniyanın çempion olacağını dilə gətirən tanınmış simalardandır. O, yenə də əminliklə eyni fikirdədir.

Deputat final oyunu öncəsi "Yeni Müsavat"a bunları dedi: "İspaniyanın qələbəsinə yenə də inanıram. Amma bu futboldur, hər şey ola bilər. Qorxuram ki, ispanları uduzdurular. Çünkü futbolu tam şəkildə siyasətə çeviriblər. Bu çempionatda belə halları az görmədik. Futbolu siyasətlə yanaşı həm də qumara çeviriblər. Qumara da çevrildiyi üçün lazım gələndə hansısa millini, yaxud klubu uduzdururlar. Türkiyənin təmsilində bunu yaşadım. Havayı yerdən bir oyunçusunu çıxardılar. Sonradan da məsələlər aydın oldu. Amma bir məsələni deyim ki, Türkiyə yarımfinala çıxsın belə, finala çıxa bilməzdi. Çünkü soyuqqanlı oynaya bilmir. Hadisələri də təhlil edə bilmirlər. Düzdür, ürək-lə oynayırlar, amma futbol təkçə ürək tələb etmir ki. Futbol həm də səbir, dözümlü, ağıl tələb edir. Məsələn, Arda Güllər çox yaxşı oyunçudur. Amma neyləsin?"

Tanınmış idman yazarı Natiq Muxtarlı ingilislərin finalda ispanlar qarşısında çox çətin anlar yaşayacağını qeyd etdi: "Avropa Çempionatı üçün proqnozlər böyük ölçüdə özünü doğrultdu. Fi-

nala çıxan hər iki komanda - həm İspaniya, həm də İngiltərə çempionat ərəfəsində əsas favoritlərdən hesab olunurdu. Finalda fərqli oyun üslubuna sahib olan yığmaların duelinə izləyəcəyik. İspaniya bütün çempionat boyu azarkeşlərə baxımlı futbol bəxş etdisə, İngiltərənin müdafiəyə meyilli sistemini hətta öz azarkeşləri də tənqid etdi. Sautqeytin oynadığı futbolun ingilis futboluna dextli yoxdur. Ona görə də azarkeşlər onu tənqid edirlər. Görünür, Sautqeyt bundan əvvəlki Avropa Çempionatında İtaliyadan ilham alıb. Həmin çempionatda İtaliya məhz ultramüdafiə sayəsində çempion olmağı bacardı. Özü də finalda İngiltərəni məğlub etməklə. Sautqeyt də "əsas müdafiədir" prinsipinə üstünlük verdi. Bütün İngiltərə bu sistemə qarşı olsa belə, inadından əl çəkmədi. Və görünen odur ki, onun inadı öz bəhrəsini verib.

Ancaq İngiltərə çempion olmasa, Sautqeyt amansızlıqla tənqid olunacaq. Onun ingilis futbol ənənəsinə "xəyanətini" yalnız çempionluq şığortalaya bilər. Bunu bacarmı? Çətin görünür. Çünkü qarşılarında bütün xətlərdə balanslı sistemə malik İspaniya var. İspaniya Fransa ilə oyunda göstərdi ki, hücumu istənilən müdafiəni yarmağa qadirdir. Onlar oyun zamanı baş verən hər cür situasiyaya hazırdırlar. Qol bura-

xanda təlaşa düşmərlər, oyun sistemindən imtina etmirlər. İstədikləri vaxt təzyiqi artırıb, aşağı sala bilirlər. Topa mükəmməl nəzarət edirlər. Topu itirəndə onu inanılmaz sürətlə geri alırlar. İstəsələr, 90 dəqiqə öldürücü pressing də tətbiq edə bilərlər.

Bir sözlə, İspaniya finalın aşkar favoritidir. Sautqeytin İngiltərəni finala qədər gətirən sistemdən imtina edəcəyi inandırıcı deyil. Deməli, ingilislər köüllü şəkildə "ikinci nömrə" olmağa razılaşıcaqlar. İngiltərənin müdafiə xətti isə o qədər də etibarlı deyil. Avropa çempionatında az qala hər komanda onlara qol vurdu. İspaniya o boşluqları tapacaq".

İdman yazarı çoxlarını maraqlandıran bu suala belə cavab verdi: "Yarımfinalda İngiltərənin rəqibi Niderland yox, Türkiyə olsaydı, nə baş verərdi? Düşünürəm ki, belə olsaydı, sensasiya yaşanardı. Sadəcə, daha baxımlı, zövqlü oyun olardı. Çünkü Türkiyə hücumameyilli oynayacaqdı, Niderland isə ehtiyatlı futbol sərgiləyirdi. Amma Türkiyənin hücumu ingilislərin öldürücü əks-hücumlarına məğlub olacaqdı. Yarımfinalda Türkiyə olsaydı, İngiltərə bəlkə də böyük hesabla daha asan qələbə qazanardı. Bu iddianı irəli sürərkən Türkiyənin grup mərhələsində Portuqaliya qarşısında necə aciz qaldığına istinad edərdim.

Türkiyə mütləq müdafiə olunmaq bacarığını artırmalıdır. Heyətdə istedadlı futbolçular var. Amma bu futbolçuların mentalitetini dəyişmək lazımdır. Sistemli, komanda oyununa üstünlük verilməsə, uğur qazanmaq olmaz. Baxın, İspaniya hücum futbolu oynayır. Amma müdafiəsinə arxayındır. Arxa xətlə hücum arasında balanslaşdırılmış əlaqə var.

Türkiyə yığmasında müasir futbol oynayan təkçə bir nəfəri gördüm bu çempionat ərzində - Hakan Çalhanoğlu. Vəssalam. Qalanları istedadlıdır, amma düşüncə dəyişməsə, bu istedadın heç bir əhəmiyyəti olmayacaq".

Futbol mütəxəssisi Kənan Məstəliyev futbol azarkeşlərini maraqlı bir final oyunu gözlədiyini söylədi:

"Finiş xəttinə çıxdıq. Son yarımfinal matçı da oynanıldı və gözəl bir həlledici qarşılaşma izləyəcəyimiz dəqiqələşdi. Əminəm ki, final çox maraqlı olacaq. İngiltərə-Niderland qarşılaşması gözəniləndən daha yaxşı keçdi. İngilislər turnir ərzində ilk dəfə baxımlı, hücumameyilli oyun oynadılar, qapanmadılar, son saniyələrə qədər bəxtlərini sınaqda və finala çıxdılar. Rəqib də onlardan geri qalmadı və layiqli mübarizə nümayiş etdirdi. Niderland oyuna daha yaxşı start verən tərəf idi, gözəl qolla hesabı açdılar. İngilislərin cavabı isə şübhəli penaltidən gəldi.

Düşünürəm ki, haqsız penalti idi və orda sadəcə oyun epizodu idi, müdafiəçi sadəcə topun qarşısını almağa çalışdı. Heç nədən britaniyalılara şans yarandı. Amma bundan sonra onlar dayanmadılar, qalib gəlmək üçün daha çox çalışdılar. Qarət Sautqeytin superpraqmatik oyununu ikinci plana keçirmişdi, əvəzətmələri ilə də oyuna doğru müdaxilələr etdi.

Niderlandın finalın bir addımına qədər gəlməsi və şansı son saniyələrdə qaçırmaması üzücü oldu. Böyük futbol ölkəsi olduqlarını bir daha təsdiqlədilər. Onlar yox, Türkiyə yarımfinala çıxsaydı, indi İspaniya-Türkiyə qarşılaşması izləmək mümkün idimi? Niyə də yox? Montella çəkinməsəydi, komandasının potensialından daha doğru istifadə edə bilsəydi, indi biz ay-ulduluları çempionluq matçında da görə bilərdik. Qardaş ölkə bu çempionata damğasını vuran komandalardan oldu, xüsusilə Avstriya ilə matç möhtəşəm olmuşdu. Hər halda, potensial var və biz qarşıdakı böyük turnirlərdə hələ ay-uldululu formanı daha yaxarı pillələrdə görəyik.

Final barədə isə onu deyə bilərik ki, ispanlar onu qazanmağa daha layiqdirlər. Baxımlı, aqressiv futbola azarkeşlərin rəğbətini qazanıblar, kuboku haqq ediblər. Amma bu futboldur. Final da bir matçdır və bu bir matçda hər şey ola bilər. Finallar futbol oynamaq yox, onu udmaq üçün olur".

□ **Cavansir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

MUSAVAT

Son səhifə

N 120 (8493) 12 iyul 2024

Siqaret çəkənlərin sayı azalır, lakin...

İngiltərədə aparılan yeni bir araşdırma siqaretlə əlaqəli xərçəng diaqnozu qoyulan insanların sayının hər gün 160 nəfər artaraq ən yüksək səviyyəyə çatdığını göstərib.

Son 20 ildə siqaret çəkənlərin sayı azalıb. Bununla belə, 2003-cü ildən bəri xərçəngə tutulanların sayı 17 faiz artıb.

London Universitet Kollecinəndən ağciyər xərçəngi tədqiqatçısı dr. Rob Hinds hesab edir ki, bu təəccüblü nəticənin bir neçə səbəbi var. "Bunlardan ən əsası odur ki, həttə iyirmi il əvvəl siqareti tərgidənlərin belə xərçəngə tutulma riski hələ də yüksəkdir. Xərçənglə bağlı bilimiz indi keçmişə nisbətən daha çoxdur və bu, xərçəngin daha çox növünü siqaretlə əlaqələndirməyə imkan verir. Məsələn, ötən il süd vəzi xərçəngi hallarının bir hissəsinin siqaretdən qaynaqlandığı üzə çıxıb və ilk dəfə statistikaya daxil edilib.

Siqaret çəkənlərin nisbəti 1975-ci ildəki 45 faizdən bu gün 13 faizə düşsə də, Böyük Britaniya əhalisi o vaxtdan bəri 10 milyondan çox artıb. Erken diaqnoza səbəb olan tibbi nailiyyətlər də yoluxma sayının çox görünməsində rol oynayır", - deyərək qeyd edib.

Hinds vurğulayıb ki, ağciyər xərçəngini başlandıqdan mutasiya ilə diaqnoz arasındakı gecikmə bəzi hallarda 20 ildən çox ola bilər.

Fransalı mer yağışı qadağan etdi

Fransanın şimalındakı Kulons kommunasının meri yağışı qadağan edən fərman verib. Bu barədə AFP məlumat yayıb.

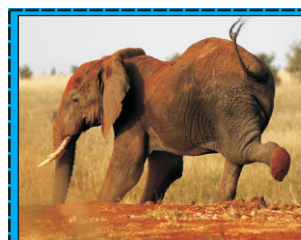
"İyulun 15-dən, avqust-sentyabr aylarında yağışlı günlər dayansın, yağış yüngül külək və parlaq Günəş işığı ilə əvəz edilsin", - deyərək mer Daniel Marriyerin imzaladığı

sənəddə deyilir.

Fərmanını şərh edən Marriyer yay tətillinin əvvəlində belə bol yağıntı ilə heç vaxt qarşılaşmadığını bildirib. O izah edib ki, küçədə hökm sürən bədbin əhval-ruhiyyəyə görə kommunasının sakinlərinin əhval-ruhiyyəsini qaldırmaq üçün belə bir fər-

man etmək qərarına gəldi.

Onun sözlərinə görə, yumuru yüksək qiymətləndirilib və çoxlu müsbət rəylər göndəriblər.

Fil sürüsü turisti əzərək öldürdü

Cənubi Afrikanın Pilanesberg Milli Parkında heyvanların yaxından fotolarını çəkmək istəyən ispaniyalı turist fil sürüsü tərəfindən əzilərək öldürülüb. Saraqsadan olan 43 yaşlı Karlos Luna qaydaları pozduğu üçün fillərin qurbanı olub.

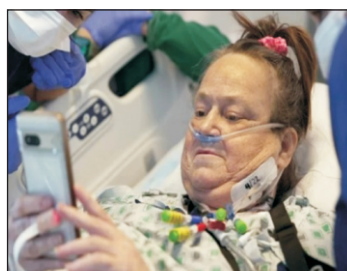

Şalvarından 104 ilan çıxdı - qeyri-adi qacaqmal

Çin gömrükçüləri 104 ədəd ilan şalvarına dolduraraq ölkəyə keçirməyə cəhd edən qacaqmalçı saxlayıblar. Adı açıqlanmayan sərnişin Honq-Konqdan qaçaraq sərhəddən Çinə keçmək istəyərək gömrükçülər tərəfindən saxlanılıb.

Gömrük xidmətindən verilən xəbəre görə, yoxlama zamanı sərnişinin geyindiyi şalvarın ciblərindən, astanından müxtəlif cinsdə və ölçüdə ilanlar tapılıb. Çin dünyanın ən böyük heyvan alveri mərkəzlərindən biri olsa da, hakimiyyət son illərdə qeyri-qanuni ticarətlə mübarizə aparır. Biotəhlükəsizliklə bağlı qanunlar ölkəyə yad canlı növlərinin gətirilməsini qadağan edir.

Donuz böyrəyi köçürülən xəstə 6 ay yaşadı

Bu ilin əvvəlində gəni dəyişdirilmiş donuz böyrəyi transplantasiya olunan 54 yaşlı Lisa Pisano vəfat edib. Pisano standart transplantasiya üçün uyğun olmadığı üçün bu alternativ yola müraciət etmişdi.

Pisano geni dəyişdirilmiş donuz böyrəyini transplantasiya edilən ikinci insan idi. İnsanlar orqanların çatışmazlığının həlli ilə bağlı bu yollara ümidlə yanaşırlar.

Qeyd edək ki, ABŞ-da müalicə variantları tükənmiş xəstələr üçün eksperimental müalicələrə icazə verilir.

Alimlər süni əti dada gətirdilər

Cənubi Koreya alimləri süni ətlə dad vermənin yolunu tapıblar. Hazırda saxta ət çəhrayı jelle kimi görünür, lakin alimlər ümid edirlər ki, onların ixtirası adi ətlə əsl alternativ ola bilər. Belə ki, artıq süni ət əsl ilə eyni qida xüsusiyyətləri və dadla malik olacaq. Qeyd edək ki, süni ət laboratoriyaya şəraitində heyvan hüceyrələri 3D karkaslarda becərməklə yetişdirilir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Bədənimizdəki damarların ümumi uzunluğu 96 min kilometrdir. Bu uzunluqla dünyanı 3 dəfə dolaşmaq olar.
- * İnsan gözü o qədər həssasdır ki, əgər dünya düz olsaydı, 60 km uzaqdakı şam işığını görə bilərdi.
- * İnsan beyni dəqiqədə 1000 kəlmə oxuya bilər.
- * İnsan saç 12 ton çəkisi olan yük qaldıra bilər.
- * İnsan bədənindən 30 dəqiqədə çıxan enerji ilə 4 litr su qaynatmaq olar.
- * İnsan bədənində şimpanzədə olan qədər tük var. Lakin onların çoxu görünür.
- * İnsan sümüyü qranit kimi möhkəmdir. Sümük 9 ton yük qaldıra bilər.
- * İnsan beyni kompüter olsaydı, saniyədə 38 katrilyon iş görə bilər. Dünyanın ən güclü kompüterini olan "BlueGene" bu rəqəmin 2/1000 görə bilir.
- * Körpələrin əksəriyyəti mavi gözlü doğulur. Lakin ultrabənövşəyi işıqların təsirindən rəng dəyişir.
- * Bir dırnağın tam böyüməsi üçün 6 ay lazımdır.
- * Böyrəklərimizdə 2 milyona yaxın filtr var ki, onlar da hər dəqiqədə 1,3 litr qan təmizləyir.
- * Hər bir insanın özünəməxsus qoxusu var. Bu qoxu ancaq əkilərdə eyni ola bilər.
- * Çox yuxu görmək yüksək IQ səviyyəsindən xəbər verir.
- * Səhər yuxudan duranda 1 sm daha uzun olur. Bunun səbəbi onurğa qığırdıqlarımızın gün boyunca yığılmasıdır.
- * Bədənimiz hər saniyə 25 milyon yeni hüceyrə istehsal edir.
- * İnsan beyni bütün bədənə oksigenin 20 faizini təbəşinə istifadə edir.
- * Bəzi qadınlar dünyanı daha rəngli görürlər. İnsanların əksəriyyətində 3 tip rəng qəbuledici olsa da, az qisim qadınlarda bu say 4-5 arasında olur.

Cənnətdə torpaq satılır: kvadratmetri 100 dollara

Meksikadakı "Entoms" kilsəsi cənnətdə bir kvadratmetri üçün 100 dollardan torpaq satışına başladığını elan edib. Onlar bildiriblər ki, cənnətdə torpaq alışı zamanı kredit kartı və mobil ödənişləri də qəbul edirlər.

Bu barədə kilsənin sosial şəbəkə hesablarında məlumat verilib. Paylaşımnda buludlar arasında müqəddəs ev və qızıl nərdvandan yeni cənnət evlərinə dırmaşan ailəni göstərən ətraflı bir illüstrasiya təsvir olunub.

Broşurdə kilsənin "PayPal", "Google Pay", "Visa", "Mastercard" və "American Express" kimi müxtəlif ödəniş üsullarını qəbul etdiyi və çevik ödəniş planları təklif etdiyi bildirilir. Yerli daşınmaz əmlak influenserlərindən biri "cənnət torpaqları"nın milyonlarla dollarlıq hissəsinin artıq satıldığını iddia edib.

Qeyd edək ki, "Entoms" kilsəsi Tanrıdan icazə aldığını iddia edən keşiş tərəfindən idarə olunur.

Yeri gəlmişkən, keşişlərin "cənnət mülkləri" satmaq cəhdləri yeni deyil. 2018-ci ildə zimbabvelili keşiş 533 dollara "cənnətə bile" satdığı üçün həbs edilib. Oxşar şəkildə keçən il uqandalı keşiş bir çox izləyicisini mülklərini, torpaq və heyvanlarını satmağa inandıraraq "cənnət evləri"ni maliyyələşdirmələrini təmin edib.

Kopenhagendə turistlərə pulsuz yemək veriləcək

Kopenhagendə turistlərə pulsuz ekskursiyalar və nahar müqabilində təmizlik işlərində iştirak etmək təklif olunur. Bu barədə Danimarka paytaxtının turizm departamentinin saytında məlumat verilib. Turistlərin mentalitetini dəyişməyə yönəlmiş "CopenPay" pilot layihəsi turizm departamenti tərəfindən hazırlanıb.

Məqsəd əcnəbiləri daha "yaşıl" seçimlər etməyə təşviqdir. Turistlər indi velosiped sürmək, iməciliklərdə iştirak etmək və ya yerli təsərrüfatlarda könüllü olmaq kimi ekoloji fəaliyyətlərdə iştirak etdikləri üçün mükafatlandırılacaqlar.

"CopenPay" proqramı iyulun 15-dən avqustun 11-dək qüvvədə olacaq. İştirak etmək istəyənlərdən niyyətin "sübutu" olaraq velosiped sürərkən çəkilmiş fotoskil təqdim etmələri xahiş olunacaq.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.